

Salems
kommun

Översiktsplan Salems kommun 2060

Samrådsversion

Antagen av kommunstyrelsen den 2025-12-15 dnr KS/2023:301

Organisation för översiktsplanearbetet

Politisk styrgrupp

Arne Närström (S)
Wictoria Berglund (C)
Anders Klerkefors (RP)
Rickard Livén (M)

Politisk arbetsgrupp

Arne Närström (S)
Wictoria Berglund (C)
Anders Klerkefors (RP)
Rickard Livén (M)
Åsa Dahl (L)
Pernilla Schubert (KD)

Projektledning

Alina Ruda Planeringsstrateg

Kartmaterial och GIS

Jörgen Palmgren GIS-ingenjör
Carita Lindqvist Kartingenjör
Cecilia Törning Planarkitekt

Webblayout

Emily Li Kommunikatör

Konsultstöd

Grönstrukturanalys Norconsult
Kontaktperson: Dagmar Clough

Trafikflödesanalys Norconsult
Kontaktperson: Staffan Swartz

Miljökonsekvensbeskrivning Tyréns
Kontaktperson: My Nilsson

Samt representanter från samtliga förvaltningar i kommunen samt kommunala bolag.

Innehållsförteckning

Organisation för översiktsplanarbetet	2
Vad är en översiktsplan?	5
Översiktsplanens roll	5
Samråd	6
Granskning	6
Antagande	6
Att genomföra en översiktsplan	7
Salems kommun i ett regionalt perspektiv	9
Tillsammans formar vi Salem	9
Några historiska händelser	10
Befolkningsutveckling	10
Befolkningsprognos	11
Mellankommunala och regionala frågor	11
Bostäder och bebyggelse	12
Målbild 2060	12
Bakgrund	12
Behov och utveckling	15
Områdesvisa rekommendationer	16
Strategier i korthet	21
Kollektivtrafik och infrastruktur	21
Målbild 2060	21
Bakgrund	22
Behov och utveckling	25
Strategier i korthet	28
Samhällsservice - vård, skola, omsorg	28
Målbild 2060	28
Bakgrund	29
Behov och utveckling	31
Strategier i korthet	32
Fritid, idrott och kultur	33
Bakgrund	33
Behov och utveckling	34
Strategier i korthet	35
Näringsliv och arbetsmarknad	35
Bakgrund	35
Behov och utveckling	35
Strategier i korthet	36
Grön- och blåstruktur och jordbruksmark	36

Bakgrund	36
Behov och utveckling	40
Strategier i korthet	43
Klimatrelaterade risker, säkerhet och civil beredskap	44
Bakgrund	44
Behov och utveckling	48
Strategier i korthet	54
Miljö- och hälsorisker	54
Radon	54
Förorenade områden	55
Miljökvalitetsnormer	56
Avfall och återvinning	58
Bakgrund	58
Behov och utveckling	59
Strategier i korthet	59
Energiförsörjning	59
Bakgrund	59
Behov och utveckling	62
Strategier i korthet	62
Masshantering	63
Bakgrund	63
Behov och utveckling	63
Strategier i korthet	63
Vatten och avlopp	64
Bakgrund	64
Behov och utveckling	64
Strategier i korthet	66
Mellankommunala frågor	66
Transportinfrastruktur	67
Grön infrastruktur	67
VA-infrastruktur	68
Fjärrvärme	68
Avfallshantering	69
Samhällsplanering och bostadsförsörjning	69
Klimatanpassning	70
Energiförsörjning el och fjärrvärme	70
Krisberedskap	70
Riksintressen och andra allmänna intressen	71
Riksintressen	71
Riksintresse friluftsliv och rörligt friluftsliv	71

Riksintresse naturvård	72
Riksintresse kulturmiljövård	72
Riksintresse totalförsvaret	73
Riksintresse kommunikationer	74
Riksintresse eldistribution	75
Övriga områdesskydd	75
Naturresevat	75
Kulturresevat	76
Natura-2000	77
Vattenskyddsområde	78
Skogligt biotopsskyddsområde - Hallinge	78
Kulturhistoriskt värdefulla miljöer i Salem	78
Strategier i korthet	79

Detta är PDF-versionen för kommunens nya översiktsplan, denna är främst framtagen för arkivering. Kartor finns i separat PDF. Informationstexter om kartans olika lager finns också i separat PDF. Samrådsversionen av Salems kommuns översiktsplan är digital och samtliga handlingar samt digital karta hittas på www.salem.se/oversiktsplan 2060.

Vad är en översiktsplan?

En översiktsplan är ett vägledande styrdokument för beslut som handlar om kommunens mark- och vattenanvändning på lång sikt. Översiktsplanen vägleder den långsiktiga planeringen och visar hur befintliga värden ska bevaras och utvecklas samt vilka nya värden som ska/kan skapas i kommunen. Översiktsplanen i Salems kommun sträcker sig till 2060 och ger en gemensam inriktning för kommunens samhällsbyggande på lång sikt. Översiktsplanen gäller för hela Salems kommuns geografiska område. Detta är samrådsversionen av översiktsplanen.

Översiktsplanens roll

Alla kommuner ska enligt plan- och bygglagen (PBL) ha en aktuell översiktsplan. Översiktsplanen antas av kommunfullmäktige och speglar således den politiska majoritetens vilja när det kommer till kommande mark- och vattenanvändning och samhällsplanering. Översiktsplanen är vägledande och inte juridiskt bindande men om avsteg görs från översiktsplanens utvecklingsinriktning måste dessa tydligt motiveras.

Översiktsplanen är ett vägledande styrdokument för alla kommunens nämnder och är ett viktigt beslutsunderlag för efterföljande planering så som exempelvis detaljplanering och bygglov. Dokumentet riktar sig också till bland annat olika aktörer och invånare i Salems kommun.

En av översiktsplanens uppgifter är att göra avvägningar mellan olika allmänna intressen som ibland är motstående (till exempel riksintressen, bostäder, natur, och olika tekniska försörjningssystem) och hur dessa kan samsas och samspela inom kommunen på ett långsiktigt hållbart sätt.

Processen med att ta fram en översiktsplan börjar med att kommunfullmäktige tar beslut om att starta upp arbetet med en ny översiktsplan. Planen ställs sedan ut två gånger där olika aktörer och allmänheten kan tycka till om planens innehåll under samråd och granskning. När planen ställts ut två gånger och reviderats beslutar kommunfullmäktige om att anta den nya översiktsplanen. När den nya översiktsplanen fått laga kraft (inträffar tre veckor efter fullmäktiges beslut under förutsättning att inget överklagande inkommer) ersätts den befintliga översiktsplanen; Framtidens Salem Översiktsplan 2030 med den nya översiktsplanen.

Samråd

Samråd är det första tillfället där allmänheten och olika aktörer bjuds in till att tycka till om planförslaget - och det är där vi är nu i processen. I samrådshandlingen av planförslaget redovisas planförslaget för första gången i sin helhet och vilka konsekvenser planförslaget får på miljön på lång sikt redovisas i en miljökonsekvensbeskrivning. Efter samrådet sammanställs alla inkomna yttranden i en samrådsredogörelse och kommunen ska redovisa de förändringar som görs till nästa utställningstillfälle; granskningen.

Granskning

Efter samrådet bearbetas planförslaget och en granskningshandling tas fram, vilket kan ses som ett andra utkast av planförslaget. Även granskningshandlingen ska ställas ut och en ny möjlighet att inkomma med synpunkter ges under granskningen. Efter att granskningshandlingen ställts ut sammanställer kommunen inkomna synpunkter i ett granskningsutlåtande och redovisar vilka ändringar som görs.

Antagande

Efter att översiktsplanen varit utställd på granskning gör kommunen justeringar och tar fram antagandehandlingar, det vill säga ett slutförslag på översiktsplan. Att besluta om att anta översiktsplanen gör kommunfullmäktige. Vid antagande av översiktsplanen kommer den ersätta den nu gällande översiktsplanen: Framtidens Salem Översiktsplan 2030.

Man kan överklaga antagandet av översiktsplanen men enbart om det begåtts fel i den formella processen att ta fram översiktsplanen. Sakinnehållet kan inte överklagas då det är vägledande och inte juridiskt bindande.

Att genomföra en översiktsplan

För att översiktsplanens utvecklingsinriktningar ska kunna genomföras behövs efterföljande planering. Beroende på i vilket område och vilken typ av utveckling som föreslås krävs det olika typ av efterföljande planering. I Salems kommun arbetar man främst med detaljplaner och bygglov men en kommun kan också ta fram fördjupade översiktsplaner och planprogram. Nedan är en kort genomgång av de planeringsverktyg en kommun kan använda för att genomföra översiktsplanen.

Källa: Boverket

Fördjupad översiktsplan

Om kommunen ska planera för ett större område där kommunen vill vägleda utvecklingen mer i detalj kan en fördjupad översiktsplan tas fram. En fördjupad översiktsplan är precis som översiktsplanen vägledande och ska precis som översiktsplanen ställas ut på samråd respektive granskning och antas av kommunfullmäktige.

Planprogram

För att underlätta det efterföljande arbetet med detaljplaner kan ett planprogram tas fram. I ett planprogram ska de för området gemensamma utgångspunkterna framgå. Ett planprogram tas ofta fram om områdena och efterföljande detaljplaner bedöms bli komplexa och/eller beröra många intressenter. I ett planprogram ges möjlighet att på en lite mer övergripande nivå utreda eventuella målkonflikter och ge en gemensam bas för kommande detaljplaner. Ett planprogram ska skickas ut på samråd och är efter antagande precis som översiktsplan och fördjupad översiktsplan vägledande och inte juridiskt bindande.

Detaljplan

En detaljplan är mer detaljerad än ovan nämnda planer. I en detaljplan reglerar man mark- och vattenanvändningen inom ett geografiskt område. I en detaljplan bestämmer man hur bebyggelse och omgivande miljöer ska se ut. I vissa fall finns krav i plan- och bygglagen att en detaljplan behöver tas fram för ett område (detaljplanekravet) och ibland kan kommunen själv avgöra om en detaljplan behövs för ett område. Detaljplanen ger ramarna för bygglovshandläggning och en detaljplan är juridiskt bindande.

Bygglov

Ett bygglov söks av den som vill bygga nytt, ändra användning av en befintlig byggnad eller bygga om. Ovan nämnda planer används som stöd och underlag inför beslut om bygglov. I ett bygglov beslutas den exakta utformningen av bebyggelsen. Ett bygglov är juridiskt bindande.

Andra typer av planer, program, strategier och rapporter

I kommunen tas det fram andra planeringsunderlag att ta hänsyn till i planeringen. Dessa följer inte nödvändigtvis plan- och bygglagen utan andra lagstiftningar eller så är de fristående från lagstiftning. Dessa planer fokuserar ofta på ett specifikt avgränsat område och hur kommunen ska arbeta med just detta. Nedan är några exempel på styrdokument som kommunen tagit hänsyn till i framtagandet av översiktsplanen.

Kommunala planer och styrdokument:

- Kommunens riktlinjer för bostadsbyggande
- Gång- och cykelplan
- VA-policy
- Antagna detaljplaner och pågående detaljplanearbeten
- Energiplan 2020-2030
- Dagvattenstrategi
- Rapport utbyggnad av laddinfrastruktur
- med flera

Kommunen tar också hänsyn till nationella och regionala planer och program som tas fram. Länsstyrelsen sammanställer statliga och nationella intressen i ett planeringsunderlag för översiktsplanering vilket Salems kommun tagit hänsyn till. Några exempel på planeringsunderlag kommunen nyttjat i framtagandet av samrådsförslaget till översiktsplan listas nedan:

- Regional handlingsplan för grön infrastruktur
- Regional handlingsplan för klimatanpassning

- Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen: RUFS 2050 samt granskningsversion av ny RUFS
- Riksintressebeskrivningar för samtliga riksintressen
- Totalförsvarets civila intressen i samhällsplaneringen
- Regional masshanteringsplan
- med flera

Uppföljning av översiktsplanen

Kommunen följer upp arbetet med översiktsplanen kontinuerligt. En gång per mandatperiod (senast två år efter ordinarie val) ska kommunen enligt PBL ta fram en planeringsstrategi. I

planeringsstrategin redogör kommunen för om det har skett förändringar i planeringsförutsättningar av betydelse för översiktsplanens aktualitet. Planeringsstrategin ska redogöra för om översiktsplanen fortsatt är aktuell eller om den behöver kompletteras/revideras eller göras om i sin helhet.

Planeringsstrategin kan ändras under mandatperioden om kommunen bedömer att det finns nya planeringsförutsättningar som behöver fångas upp. Genom att arbeta kontinuerligt med planeringsstrategier kan kommunen systematiskt följa upp hur översiktsplanen efterlevs i kommunen samt fånga upp nya eller ändrade perspektiv som översiktsplanen behöver ta om hand.

Salems kommun i ett regionalt perspektiv

Salems kommun har ett strategiskt läge i Stockholmsregionen. Här finns goda pendlingsmöjligheter både med järnväg och motorväg som korsar genom kommunen. Kommunens bebyggelse är starkt koncentrerad till kommunens sydligaste del, söder om motorvägen och de flesta av kommunens invånare har därmed nära till kommunikationer och service. Kommunen ligger mitt emellan två av de åtta utpekade regionala stadskärnorna som finns i regionen. Kommunens läge gör att utbildnings- och arbetsmöjligheter är goda. I kommunen finns också tillgång till natur- och friluftsliv och stora delar av kommunen är ett utpekat riksintresse för just detta. Salems kommun tar även ett stort regionalt ansvar när det kommer till beredskap kopplat till dricksvattenförsörjning i regionen. I Salems, Södertälje och Botkyrka kommun ligger skyddsvattentäkten Bornsjön som är reservvattentäkt för hela Stockholms län.

Kommunens strategiska läge samtidigt som det är nära till det mesta både i form av service, arbete/studier och kommunikationer men även landsbygd och rekreation är kommunens styrka. Kommunens styrkor speglas också i kommunens vision vilken översiktsplanen utgått ifrån.

Tillsammans formar vi Salem

Salems kommun är en levande och trygg plats som aktivt bidrar till utvecklingen i Stockholmsregionen. Med sin attraktiva livs- och boendemiljö, där natur och grönområden alltid är nära till hands, är kommunen välkänd och uppskattad.

Kommunens samhällsservice utvecklas i nära dialog med medborgarna, med stöd av modern teknik och engagerade, professionella medarbetare. Ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet är självklara ledstjärnor.

Salem är en välkomnande och inkluderande kommun där alla känner sig hemma. Oavsett ålder, bakgrund eller intressen – företagare, föreningar och alla invånare har en självklar plats i att forma vår gemensamma framtid.

Några historiska händelser

Salem ligger i den nordvästra delen av det forntida södermannalandskapet Tör, nuvarande Södertörn i södra Stockholms län, mellan de större kommunerna Botkyrka och Södertälje. I kommunen finns lämningar från både sten- och bronsåldern vilket visar att det funnits människor på platsen under lång tid.

Salems kommun är en kommun med rötter i 1100-talet. För drygt 700 år sedan, 1283, omnämns sockennamnet Slaem för första gången i ett brev från kung Magnus Ladulås. Senare ändrades namnet till Slem. Det nuvarande namnet Salem är som tidigast känt 1556 och började användas allmän under 1600-talet.

Kommunfullmäktige i Salem infördes 1919. Rönninge blev municipalsamhälle¹ 1915. Sitt första kommunalkontor fick Salem 1922. 1974 slogs Salems kommun samman med Botkyrka kommun men har sedan 1983 varit en egen kommun.

Befolkningsutveckling

När Salems kommun blev en egen kommun 1983 var folkmängden cirka 12470 invånare år 2025 är denna siffra cirka 17 500 vilket motsvarar en genomsnittlig befolkningsökning om cirka 120 invånare per år, kommunen har haft en relativt linjär befolkningsutveckling sen 1983. Åren innan kommunen blev en egen kommun var befolkningstillväxten hög då Salemsstaden byggdes ut med både radhus och flerbostadshus inom ramen för miljonprogrammet. Kommunens befolkningsutveckling beror främst på att kommunen har ett positivt födelsenetto samt att bostadsbyggande genererar befolkningsökning i form av positiva flyttnetton.

¹ (municipalsamhälle var en speciell kommunform för vissa angelägenheter)

Befolkningsprognos

Salems kommun tar kontinuerligt fram befolkningsprognoser. Befolkningsprognoserna tar hänsyn till kommunens bostadsbyggande och sträcker sig i nuläget till 2035. Enligt Salems kommuns befolkningsprognos kommer antalet invånare vara cirka 19 700 år 2035. Kommunens befolkningsutveckling består av en kombination av positivt flyttnetto, positivt födelsenetto samt invandring.

Befolkningsutveckling 1980 - 2035

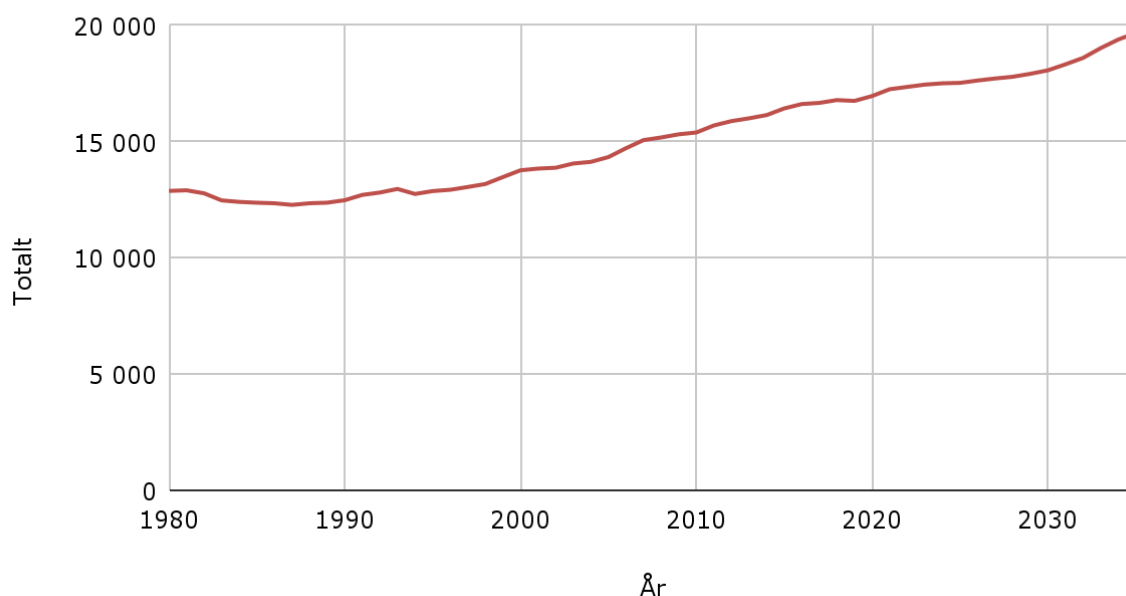

Diagram över befolkningsutveckling mellan 1980 fram till år 2035

Mellankommunala och regionala frågor

En del i översiktsplanen är att redogöra för olika mellankommunala frågor samt regionala frågor. Kommungränser är en viktig administrativ gräns i vissa sammanhang men många funktioner i samhället påverkas inte av kommungränserna utan där är det de funktionella sambanden som är viktiga. Exempel på områden där kommungränser spelar liten eller ingen roll är bostäder och bostadsmarknad, kollektivtrafik och transporter samt klimatanpassning. Dessa områden kan inte enbart lösas inom kommunens geografiska område utan ur ett större perspektiv vilket kommunen måste ta hänsyn till i sin översiktsplan. Mellankommunala frågor redovisas i ett särskilt avsnitt.

Bostäder och bebyggelse

Del av Salemsstaden samt Fågelsångens skola. Foto Lars Bredenberg

Målbild 2060

Salems kommun ska fortsätta växa för att möta bostadsbehovet i Stockholmsregionen genom en blandning av bostadsformer. Närhet till natur och pendlingsmöjligheter är centralt för att Salem ska förbli en attraktiv kommun att bo i. Salems kommun ska i första hand växa genom förtätning på, främst ianspråktagen mark, i kollektivtrafikhöga lägen för att säkerställa tillgänglighet och en hållbar utveckling. Salem ska vara den nära och natursköna kommunen.

Mål

- Salems kommun har som mål att planera för 20.000 invånare år 2035.
- Stadsutvecklingen i Salems kommun ska vara hållbar. Kommunen ska främst växa genom förtätning i en sammanhållen och resurseffektiv bebyggelsestruktur, främst på ianspråktagen mark samt pröva och utmana nya områden för förtätning.
- Utbudet av bostäder ska vara blandat där flerbostadshus planeras nära kollektivtrafik och radhus och villor planeras längre bort från de mest centrala platserna. Genomgående i hela stadsplaneringen

är möjligheten till god framkomlighet.

- Salems kommun ska fortsätta växa och bidra med trygga boendemiljöer för såväl nya som befintliga kommuninvånare i alla åldrar.

Bakgrund

Salem

Kommundelen Salem är i huvudsak utbyggd i slutet av 1960-talet med framförallt flerbostadshus och radhus samt en del friliggande villor. Parallellt med bostadsbyggandet byggdes också ett omfattande gång- och cykelvägnät som i princip är helt separerat från biltrafiken i området. Under 1990-talet kompletterades den kommersiella delen av Salems centrum med kontorshus och bostadshus.

Rönninge

Rönninge torg. Foto Salems kommun

Utbyggnaden av kommundel Rönninge påbörjades i slutet av 1800-talet kring Rönninge station, då med villor nära stationsområdet samt sommarhus längs Uttran och Flaten. Samhället har sedan dess successivt byggts ut och de hus som ursprungligen var sommarhus är nu främst permanenta bostäder. Rönninge består idag i huvudsak av villor och kedjehus med blandad karaktär och utbyggnadsår. I Rönninge centrum, i anslutning till stationen, finns flerbostadshus utbyggda under

90-talet. Rönninge torg och centrum har byggts ut mellan år 2016-2022 med flerbostadshus och ny torgmiljö i anslutning till pendeltågsstationen samt nytt cykelgarage.

Söderby

Sanatoriet i Söderby foto Salems kommun

Kommundelen Söderby ligger i kommunens sydöstra delar. I Söderby park ligger det tidigare sjukhuset Söderby sjukhus. Sjukhuset speglar tidiga 1900-talets sanatoriemiljöer och anläggningen uppfördes under åren 1907 till 1910. Sedan år 2007 är sjukhuset ombyggt till bostäder och en del av bostadsområdet. Söderby sjukhusområde var tidigare utpekad som riksintresse för kulturmiljövården, men har sedan år 2021 inte varit utpekad efter en nationell översyn av riksintresseområdena. Värdena kring att området på ett tidstypiskt sätt återspeglar sekelskiftets sanatoriemiljöer kvarstår dock och behöver beaktas. I området Söderby park i övrigt finns främst villabebyggelse utbyggt under tidigt 00-tal. Söderby gärde byggdes ut under 1990-talet och består främst av lägenhetshus om två våningar.

Salems landsbygd

Då Salems kommun ligger i ett typiskt sprickdalslandskap präglas landsbygden av skogar, hagmarker och sjöar. Många av de omgivande naturområdena är skyddade och erbjuder möjligheter till olika typer av friluftslivsaktiviteter. De mest kända naturområdena inkluderar bland annat Bornsjöns

naturreservat och Korpberget. Salems landsbygd har historiskt varit präglad av jordbruk och småskaliga lantbruk. Idag bedrivs jordbruk i området hav Stockholm vatten och avlopp (SVOA).

Landsbygden i Salem har en lång historia med flera historiska byggnader och fornlämningar. Salem kyrka, som härstammar från 1100-talet, är en av de mest kända kulturhistoriska byggnaderna i området. Flera gamla torp och gårdar vittnar om bygdens historia och dess utveckling genom århundradena.

Behov och utveckling

Salems kommun ska ha en robust och långsiktigt hållbar utveckling. Därmed är det viktigt att den tillkommande bostadsbebyggelsen i kommunen är väl avvägd för att hitta en bra balans mellan bevarande av grönområden, utbyggnad av samhällsservice, infrastruktur och samtidigt planera för nya bostäder. Konkurrensen om marken i kommunen är hög och kräver väl avvägda beslut för att kunna nå tillväxt, rättvis fördelning av social samt kulturell livskvalitet samtidigt som klimat- och miljöaspekter beaktas. Kommunen ska även planera bostäder både för de som redan bor här men efterfrågar en annan bostad samt för potentiella inflyttare till kommunen.

Den stora majoriteten av kommunens tillkommande bostäder kommer byggas i anslutning till tätorterna söder om motorvägen. De bostäder som byggs bör komplettera befintlig bebyggelse och högre exploateringsgrad kan tillåtas på platser där det är närmre till kollektivtrafik och service än på de platser där det är längre till dessa funktioner; där bör bebyggelse i form av villor/parhus planeras i högre utsträckning.

Kommunen ska växa genom förtätning. Förtätningen kan ske genom att bygga på höjden på redan befintliga byggnader och att ta nya markområden i anspråk. Möjligheten till förtätningar bedöms från fall till fall och översiktsplanen ska då vara vägledande. Kommunen har pekat ut ett antal områden som kan vara lämpliga för ny bebyggelse och dessa beskrivs som utredningsområden och utvecklingsområden beroende på vilket planeringsskede de är i. Även ytterligare områden än de som är utpekade inom tätorten kan provas för ny bebyggelse. Viktigt för all ny tillkommande bebyggelse är att utreda konsekvenser för bland annat kollektivtrafik, naturvärden, infrastruktur, klimatrisker och hur bebyggelsen kan påverka social livskvalitet med mera.

Utredningsområde	Utvecklingsområde
<p>Med utredningsområde menas områden som skulle kunna vara lämpliga för ny bebyggelse. Områdets förutsättningar behöver utredas ytterligare för att göra en bedömning av platsens lämplighet för ny bebyggelse och vilken typ av bostadsbebyggelse som kan vara lämplig på platsen. Det är också viktigt att utreda området för att uppnå balans mellan bevarande och bostadsutveckling.</p>	<p>Med utvecklingsområde menas områden som är lämpliga för ny tillkommande bebyggelse. För dessa områden har analys av bevarande och utveckling gjorts med bedömningen att tillkommande bebyggelse ur ett samhällsplaneringsperspektiv är lämpligt på platsen. För flera av dessa områden behöver kompletterande utredningar och planer tas fram innan ny bebyggelse kan realiseras i praktiken.</p>

Områdesvisa rekommendationer

Nedan är beskrivningar av de områden som pekas ut för ny bebyggelse i översiktsplanen. Ny bebyggelse bör i första hand lokaliseras till dessa områden men även andra områden inom tätorten kan prövas för ny bebyggelse och förtätning.

Utredningsområden

Kyrkberget

Kyrkberget är ett centrumnära område i Salem med närhet till kollektivtrafik och service. I området finns även ett delvis utbyggt vägnät, Skuggsångsvägen samt delvis Emanuel Birkes väg. Området karakteriseras av skog och berg och är kuperat.

Ställningstagande

Området kan utredas för mindre komplettering av ny bostadsbebyggelse i flerbostadshus. Ny bebyggelse behöver ta hänsyn till de kuperade markförutsättningarna och omhändertagande av dagvatten är en viktig fråga att utreda likväl som buller och angöring till området.

Snickarstigen

Området är idag en skogbevuxen parkmark i en kuperad slänt. Området har närhet till kollektivtrafik och service i område Salem. Området ligger strax norr om området Kyrkberget, Säbytorgsvägen ramar in området i väst.

Ställningstagande

Området kan utredas för komplettering av ny bostadsbebyggelse i flerbostadshus och/eller för samhällsservice. Bebyggelsen bör bidra till att göra Säbytorgsvägen till en mer stadsmässig gata och bidra till att skapa en tydlig entré till Salems centrum. Buller samt kulturella värden samt naturvärden är särskilt viktigt att fortsatt utreda och beakta på platsen.

Vitsippan södra delen

Kuperad skogbevuxen naturmark i centrumnära och kollektivtrafikhärläge i området Salem. Området börjar i korsningen mellan Säbytorgsvägen/Skyttorpsvägen och ligger norr om Skyttorpsvägen.

Ställningstagande

Då området är centrumnära och har god kollektivtrafikförsörjning kan det utredas för ny bostadsbebyggelse eller samhällsservice. Då läget är bullerutsatt är det viktigt att detta utreds och tas hänsyn till vid exploatering. Hela området bör inte exploateras utan en balans mellan exploatering och bevarande av närnatur är viktig.

Lövhagen

En öppen grönyta som ligger inom avrinningsområdet till Bornsjön vattenskyddsområde. Området är delvis utpekad som lågpunkt. Redovisas i den digitala kartan som idrottsanläggningar behov. Området ligger väster om Salemsvägen och avgränsas av Hallstavägen i söder.

Ställningstagande

Platsen kan utredas som en multifunktionell yta i form av parkområde och/eller för idrottsplats som kan svämmas över vid behov. Då kan också potentiella föroreningar i området hanteras.

Kvarteret våren

Plan naturmark i anslutning till järnvägsspåret. Området ansluter till Garnuddens naturreservat genom gång- och cykelbro. Området ligger norr om järnvägen med Söderbyvägen som avgränsning i norr.

Ställningstagande

Området har närhet till både Salem och Rönninge centrum. Gång- och cykelvägnät är utbyggt till området och det finns kollektivtrafik i anslutning till området. Området består delvis av fyllnadsmassor vilket behöver utredas ifall markföroreningar föreligger. Då området ligger nära järnväg behöver buller och farligt gods utredas. Områdets läge i förhållande till Rönninge och Salem gör det lämpligt för exploatering av ny bebyggelse, ny bebyggelse bör komplettera befintlig bebyggelse.

Sandbäck

Kuperad naturmark och äldre befintlig bebyggelse finns i området. Området ligger i direkt anslutning till Uttran. Sandbäcksvägen angränsar i norr och Barrtorpsvägen går in i området.

Ställningstagande

Området ligger nära kollektivtrafik och GC-planeras förbi området. Området är kuperat och bedöms ha höga naturvärden och kulturvärden vilket behöver utredas i ett kommande planarbete. Om

exploatering av bostäder ska ske i området bör enbart en mindre del av området exploateras då det är ett viktigt område för rekreation och friluftsliv för närboende samt viktigt för den biologiska mångfalden.

Gråstena

Området består av permanent bebodda fastigheter, fritidshus och obebyggda tomter. Kommunalt vatten och avlopp har inte byggts ut i området. Området är beläget i kommunens västra delar strax norr om järnvägen

Ställningstagande

Området har längre till kommunal service, kollektivtrafik och gång- och cykelvägnätet är inte utbyggt. Att bygga ut kommunalt vatten och avlopp i området bör utredas i samband med detaljplanering. Området kan vara lämpligt för kompletterande bebyggelse framförallt om det kan samplaneras med utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp samt gång- och cykelvägnät. Bebyggelsen bör ta stor hänsyn till omgivningens karaktär och exploateringsgrad bör anpassas till närliggande bebyggelse. Grönstruktur och bostäder behöver vägas mot varandra för att hitta en balans mellan bevarande och exploatering. Förslagsvis kan ett planprogram eller en fördjupad översiktsplan (FÖP) tas fram tillsammans med område Sjöudden/Mårdnäs då dessa områden bör samplaneras.

Sjöudden och Mårdnäs

Området löper längs med Dånviken och består av permanent bebodda fastigheter, fritidshus och obebyggda tomter. Kommunala gator och VA har inte byggts ut i området. Övriga delar av området består av skogsbevuxen naturmark i sluttande terräng. Området är beläget i kommunens västra delar strax norr om järnvägen.

Ställningstagande

Området har längre till kommunal service, kollektivtrafik och gång- och cykelvägnätet är inte utbyggt. Att bygga ut kommunalt vatten och avlopp i området bör utredas i samband med detaljplanering. Området kan vara lämpligt för kompletterande bebyggelse framförallt om det kan samplaneras med utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp samt gång- och cykelvägnät. Bebyggelsen bör ta stor hänsyn till omgivningens karaktär och exploateringsgrad bör anpassas till närliggande bebyggelse. Grönstruktur och bostäder behöver vägas mot varandra för att hitta en balans mellan bevarande och exploatering. Förslagsvis kan ett planprogram eller en fördjupad översiktsplan (FÖP) tas fram tillsammans med område Gråstena då dessa områden bör samplaneras.

Salemsvägen

Området är idag kuperad skogsmark med högst troligt höga naturvärden i hela eller delar av området. Del av området ingår i vattenskyddsområdet till Bornsjön. Området löper längs med Salemsvägen på Salemsvägens västra sida.

Ställningstagande

Delar av området kan vara lämpligt för tillkommande bostadsbebyggelse. Bebyggelsen behöver ta hänsyn till buller, farligt gods, vattenskyddsområde samt naturvärden. Bebyggelsen skulle kunna

planeras som flerbostadshus i anslutning till väg för att skapa mindre bullerutsatt insida/gård till fastigheterna. Eventuellt kan åtgärder på Salemsvägen krävas för att öka trafiksäkerheten. Det finns gång- och cykelväg till området och närhet till kollektivtrafik.

Säbytorgsvägen

Bild över Salems centrum och Säbytorgsvägen. Foto Lars Bredenberg

Området är idag kuperad skogsmark och plan parkmark. Området ligger nära kollektivtrafik och service i Salems centrum. Området löper på östra sidan av Säbytorgsvägen och avgränsas av befintlig bebyggelse i öst.

Ställningstagande

Området kan bli aktuellt att utreda för ny bebyggelse när Salems stadskärna är utbyggt. Området kan bidra till att skapa en tydlig entré till Salems centrum från söder. Områdets naturvärden behöver beaktas likväl som buller, dagvattenhantering och markförutsättningar då marken delvis är kuperad.

Utvecklingsområden

Tallåsen och Sanatoriet

De två områdena ligger centralt i område Söderby. Inom området finns två äldre byggnader från Söderbys tid som sanatorium samt ett kapell. Runt byggnaderna är det främst kuperad naturmark samt nyare bebyggelse i form av parhus utbyggda under 00-tal.

Ställningstagande

Området kan utredas där man dels tittar på att konvertera de befintliga två fastigheterna till permanenta bostäder samt komplettera med mindre flerbostadshus eller parhus. Viktigt att ny bebyggelse tar stor hänsyn till de äldre byggnaderna vad gäller skala och utformning. Användning av kapellet behöver utredas. Frågor som dagvatten och geoteknik blir särskilt viktiga att utreda i området likväl som att hänsyn behöver tas till kulturmiljön.

Södra Hallsta

Området Södra Hallsta ligger strax norr om Rönninge centrum. Området avgränsas av Salemsvägen, samt befintlig bebyggelse längs Rönningevägen. Den norra delen består av skogsbevuxen kuperad naturmark. Den södra delen består av område med kuperad naturmark.

Ställningstagande

Området är under planläggning för bostäder. Flerbostadshus är lämpligt på platsen då det ligger i direkt anslutning till Rönninge centrum som har både service och goda kollektivtrafikförbindelser. Området behöver ta hänsyn till buller från Salemsvägen samt naturvärden.

Södra Ekdalen

Rendering över del av området Södra Ekdalen. Källa: Eksjöhus

Området är beläget i kommunal Uttringe. Infartsväg till området är Uttringevägen/Uttringe gårds väg. Området avgränsas i söder av sjön Uttran. Området består av permanent bebodda fastigheter, fritidshus och obebyggda tomter. Kommunala gator och VA har ännu inte byggts ut i området. Södra delen består huvudsakligen av sluttande naturmark mot Uttran.

Ställningstagande

Området föreslås förtätas med småhus och radhus, cirka 50 bostäder totalt. Syftet med planförslaget är att skydda värdefull natur- och kulturmiljö, möjliggöra nya småhus och möjliggöra en upprustning av Uttringe gårds väg. Planen innebär att nya fastigheter kan bildas och bebyggas med enbostadshus, parhus och ett mindre radhus. Med utgångspunkt i områdets kulturhistoriska värden ställs höga krav på tillkommande byggnaders utformning. Stora delar av området utläggs som naturmark i syfte att skydda värdefulla skogs- och strandmiljöer samt för att bevara befintliga spridningskorridorer.

Rönninge kungsgård

Rendering över del av området Rönninge kungsgård. Källa Södergruppen arkitekter

Området är beläget direkt öster om sjön Flaten och Rönninge gårds väg löper genom området. Området består främst av plan naturmark samt äldre bebyggelse i strandnära läge.

Ställningstagande

Området föreslås förtätas med cirka 50 bostäder i form av mindre flerbostadshus, parhus och friliggande enbostadshus, skalan på ny bebyggelse anpassas till omgivningen. Vägstandarden ska förbättras i området både för bil, kollektivtrafik och gång- och cykel. Längs med Flaten föreslås ett promenadstråk.

Nybyggaren

Området ligger i kommundel Salem i direkt anslutning till Skyttorpsvägen. Området har nära till kollektivtrafik och service. Området består av kuperad naturmark.

Ställningstagande

Då läget är nära kollektivtrafik och service är det lämpligt för bostadsbebyggelse i flerbostadshus då det kompletterar omkringliggande bebyggelse, totalt cirka 30-50 bostäder. Hänsyn behöver tas till eventuella naturvärden samt buller från Skyttorpsvägen.

Plantskolan

Området ligger i kommundel Uttringe. Området avgränsas av järnvägen och Plantskolevägen går in i området. Området består av tät skog i öster samt våtmark och en bäck som rinner genom området. Tidigare har det legat en plantskola på platsen.

Ställningstagande

Området kan vara lämpligt för tillkommande bostadsbebyggelse. Buller från järnväg behöver beaktas likväl som områdets lågpunkter och naturvärden, eventuella markföroreningar behöver utredas. Det finns inte utbyggt gång- och cykelvägnät till platsen vilket bör samplaneras med eventuell exploatering av bostäder. Exploateringsgrad ska anpassas till närliggande befintlig bostadsbebyggelse.

Landsbygd

Då stor del av kommunen är vattenskyddsområde kan enbart enskilda mindre hus tillkomma på landsbygden. Områden för landsbygdsutveckling bör preciseras och utredas och det bör tas fram särskilda riktlinjer för bygglovsprövning.

Ny bebyggelse bör i första hand lokaliseras i anslutning till befintlig bebyggelse, vägstruktur eller servicepunkter. Bebyggelse i isolerade lägen bör undvikas, såvida den inte motiveras av exempelvis jordbruksverksamhet. Bebyggelsen ska anpassas till landskapsbild, kulturmiljö och naturvärden. Fastigheter ska kunna försörjas med enskilt eller gemensamt vatten och avlopp utan risk för miljö- eller hälsopåverkan. Tillgänglighet för räddningstjänst, sophämtning och postgång måste säkerställas.

Strategier i korthet

- Detaljplanering av utredningsområden bör föregås av en områdesövergripande analys för att belysa möjligheter och utmaningar, vid behov bör analysen inkludera närområdena.
- Vid detaljplanläggning och bygglovshandläggning ska stor hänsyn tas till platsens landskapsbild, naturvärden, kulturvärden samt sociala värden.
- Tätare bebyggelse planeras nära kollektivtrafik och service längre från kollektivtrafik och service kan mer småskalig bebyggelse planeras.
- Planeringen ska ta särskild hänsyn till barns behov och förutsättningar, jämlikhetsperspektiv och att skapa trygga och brottsförebyggande miljöer. Vid behov ska en konsekvensanalys med åtgärder arbetas fram för dessa perspektiv.
- Kommunen ska planera för att så många invånare som möjligt ska ha högst 300 meter till ett grönområde eller park med en sammanlagd yta på minst en hektar.

-Kommunen ska planera tillkommande bostäder utifrån att det ska leda till inflyttning samt att befintliga invånare får tillgång till ändamålsenliga bostäder

Kollektivtrafik och infrastruktur

Pendeltåg Rönninge station. Foto Lars Bredenberg

Målbild 2060

I Salems kommun pendlar 8 av 10 invånare till arbete eller studier utanför kommunen, vilket gör det avgörande att utveckla en hållbar och effektiv infrastruktur som möter både dagens och framtidens behov. Målet är att skapa en flexibel helhet där alla transportmedel samspelar för att ge invånarna smidiga resor, samtidigt som klimatpåverkan minskar, och en levande och trygg gatumiljö främjas.

För att minska transporternas miljö- och klimatpåverkan till 2045 behöver fler kortare resor under 5 kilometer ske med gång, cykel och kollektivtrafik. Detta kräver vidareutveckling av Salems redan starka nätverk av bilvägar samt gång- och cykelvägar för att göra dem ännu tryggare och mer attraktiva. Dessa vägar ska inte bara fungera som transportalternativ utan också bidra till en levande och inbjudande gatumiljö där människor trivs och vill vistas.

Kollektivtrafiken är en central del i omställningen till ett mer hållbart resande. En robust och attraktiv kollektivtrafik med täta avgångar och smidiga förbindelser till centrala destinationer som Södertälje

och Stockholm är avgörande. Planering av nya bostadsområden och förtätning bör därför ske nära kollektivtrafik för att underlätta tillgången till hållbara transportalternativ. Samtidigt bör väginfrastrukturen planeras med framtida busslinjer i åtanke för att effektivt sammankoppla kollektivtrafiken och skapa förutsättningar för ett transporteffektivt resande.

Genom att planera gång, cykel och kollektivtrafik i kombination med transporteffektiv stadsplanering kan Salem uppnå sina mål för ett klimatsmart, tryggt och trivsamt samhälle, där alla invånare har tillgång till hållbara och flexibla resealternativ.

Mål:

- Transporternas miljö- och klimatpåverkan år 2045 är låg, med fler som väljer gång, cykel och kollektivtrafik för kortare resor under 5 kilometer.
- Ha ett tryggt och attraktivt utbud av gång- och cykelvägar som inte bara fungerar som självständiga alternativ för regional cykelpendling, kortare resor inom kommunen och anslutningar till andra transportmedel, utan också tillsammans med väginfrastrukturen bidrar till en levande och inbjudande gatumiljö där människor trivs och vill vistas.
- Väginfrastrukturen bör planeras för att möjliggöra för framtida busslinjer som smidigt sammankopplar kollektivtrafiken. Genom att skapa flexibla och kollektivtrafikkvänliga vägar stärks tillgängligheten och förutsättningarna för hållbart resande.

Bakgrund

Salems kommun har ett blandat utbud av väginfrastruktur och kollektivtrafik. Kommunen har snabba kopplingar till närliggande kommuner och arbetsmarknadsregioner i form av framförallt motorväg, E4 samt järnvägsspår. Kommunen har även i framförallt Salem ett väl utbyggt gång- och cykelvägnät som kopplar ihop kommunen lokalt. Utbudet av kollektivtrafik består av både buss- och pendeltåg och kommunens täta struktur skapar goda förutsättningar för att gå och cykla till flera målpunkter inom kommunen samt närliggande kommuner.

Resvanor

Under 2019 genomförde Region Stockholm, Trafikverket, Storstockholm och Stockholms stad en resvaneundersökning. Enligt resultatet så hade 50 % av invånarna från 16 år och uppåt i Salem tillgång till en fungerande cykel eller elcykel och 92 % hade tillgång till bil. Den visade även att arbetsresor i Salem sker till 62 % med bil, 31 % kollektivt, 7 % till fots och 0 % med cykel. Fritidsresor i Salem sker till 70 % med bil, 8 % kollektivt, 17 % till fots och 3 % med cykel. Under 2025 genomfördes en ny resvaneundersökning där framkommer att på en genomsnittsvecka sker 66% av resorna i Salems kommun med bil, 28% med kollektivtrafik, 4% med cykel och 3% gång. Denna resvaneundersökning bryts ej ned på kommunnivå uppdelat på arbetsresor och fritidsresor därav redovisas 2019 års undersökning i tabellen nedan:

Färdmedel	Arbetsresor	Fritidsresor
Bil	62 %	70 %
Kollektivtrafik	31 %	8 %
Cykel	0 %	3 %
Gång	7 %	17 %

Arbetspendling

År 2021 arbetade 1 432 personer eller 18 % av de förvärvsarbetande Salemborna i den egna kommunen. 2 501 Salembor (31 %) arbetade i Stockholms stad, 1 633 (20 %) arbetade i Huddinge/Botkyrka och 1 296 (16 %) i Södertälje. Drygt 90 % av ungdomarna i gymnasieålder pendlade till gymnasieskolor i andra kommuner.

Kollektivtrafik

Rönninge station. Foto Salems kommun

Salems kommun har ett kollektivtrafiksystem som består av busstrafik och pendeltåg. Pendeltågen trafikerar mellan Södertälje centrum och Märsta/Uppsala/Stockholms C. På vardagar och större delen av helgen med kvartstrafik. Busstrafiken tjänar mer lokala syften och kollektivtrafik med buss finns i

de flesta av kommunens delområden. Busstrafiken anpassas i den mån det går till pendeltågstrafiken för att underlätta byten mellan färdmedel.

I kommunen finns flera busslinjer som trafikerar större delen av kommunen. Busstrafiken tjänar främst lokala syften men även resor till Tumba och tunnelbanan i Hallunda är viktiga kopplingar som finns via buss i kommunen likväl som busskoppling mot Fridhemsplan som kommer att återinföras 2026.

Genom kommunen går järnvägsspår som även är riksintresse för kommunikation. Spåren trafikeras av pendeltåg via pendeltågsstationen i Rönninge. Större delen av dygnet råder 15-minuterstrafik.

Infrastruktur - vägar

Kommunens vägnät består av både kommunala vägar inom tätorterna Salem och Rönninge samt enskilda vägar som förvaltas av privatpersoner eller samfällighetsföreningar. Norr om tätorterna löper E4/E20, som är en statlig väg, och området norr om E4/E20 består främst av enskilda vägar, med några statliga vägar. Salems kommun ansvarar för drift och underhåll av det kommunala vägnätet, medan Trafikverket sköter det statliga vägnätet och enskilda vägar hanteras av privatpersoner eller samfällighetsföreningar.

Standarden på vägnätet varierar inom kommunen, och kommunen har lagt fokus på ett långsiktigt arbete för att höja standarden på de kommunala vägarna. I delar av Rönninge finns fortfarande vägar med låg standard där vägarna är smala med siktproblem och kurvor. Målet är att alla kommunala vägar ska uppnå en hög kvalitet med god framkomlighet och hög trafiksäkerhet. I kommundelen Salem och i de nybyggda områdena i Rönninge är kapaciteten och standarden på vägnätet överlag god och med utbyggda gång- och cykelbanor. I kommunens äldre delar är vägstandarden generellt lägre samt att det på flera sträckor saknas utbyggd gång- och cykelvägnät.

Infrastruktur - gång och cykel

I kommundelen Salem är gång- och cykelvägnätet väl utbyggt och består till största delen av separata gång- och cykelvägar med god trafiksäkerhet. Gång- och cykelvägarnas utsträckning i kommundelen Rönninge är däremot begränsade och följer till största del det befintliga gatunätet vilket innebär blandtrafik med låg/mindre god trafiksäkerhet som följd. Gång- och cykelbanorna som finns i kommunen är i regel tre meter breda och inte separerade mellan fotgängare och cyklister. Utbyggnaden av gång- och cykelnätet pågår kontinuerligt utifrån kommunens gång- och cykelplan. Genom kommunen går ett regionalt cykelstråk från kommungränsen mot Botkyrka längs Söderby gårds väg till kommungränsen mot Södertälje över Dånviken. Det finns även ett utpekad utredningsstråk mellan Salem och Hallunda/Fiskarhagen som kommunen ser behov av att det byggs ut. Att de regionala cykelstråken byggs ut och har en hög standard är viktigt för att utveckla regional cykelpendling.

Rönninge har en total diameter om cirka 5 km, dock är tätorten kuperad och vägstrukturen varierande vilket innebär en begränsning vad gäller att skapa gena stråk för gående och cyklister. Befintlig vägmiljö utgörs på sina ställen av smala körbanor och brist på utrymme sätter begränsningar vad gäller önskvärd utbyggnad av gång- och cykelbanor. Avståndet från de yttre delarna till Rönninge centrum samt knutpunkten för kollektivtrafiken är två till tre kilometer vilket bör vara en god förutsättning vad gäller att stimulera gång samt användandet av cykel som färdmedel.

Godstransporter

Godstransporter inom Salems kommun sker främst längs motorvägen E4/E20 och järnvägen. Inom Salems kommun finns rekommenderad sekundär väg för farligt gods. Vägarna går till ishallen, bensinstation och till återvinningscentralen. E4/E20 är en primär väg för farligt gods.

Vägar med bärighetsklass 1 tillåter fordon med högre fordonsvikter. Inom tätorten är följande vägar klassade med bärighetsklass 1 (BK1):

- Säbyvägen,
- Dånviksvägen delen Sandbäcksporten - Stationsvägen
- Rönningevägen
- Salemsvägen delen E4/E20 -Stationsvägen
- Säbytorpsvägen
- Skyttorpsvägen
- Stationsvägen delen Dånviksvägen - Rönningevägen
- Söderby gårds väg delen väg 584 - kommungränsen mot Botkyrka.

Inom södra delarna av Rönninge finns inga vägar som är klassade som BK1-vägar.

Behov och utveckling

Nedan listas de behov kopplat till infrastruktur och kollektivtrafik som finns i kommunen. Behoven redovisas tematiskt men det är även viktigt att se transportsystemet som en helhet där alla delar är beroende av varandra och vissa åtgärder kan behöva ske samtidigt eller i en viss ordning för bästa effekt.

Resvanor

Kommunen ska sträva efter att få fler att välja kollektivtrafik, gång och cykel som färdmedel. För att få invånare att resa med kollektivtrafik krävs att det finns en robust kollektivtrafik med täta avgångar, för Salems kommun innebär det en blandning av tåg och buss som når viktiga målpunkter.

Kollektivtrafik

Rönninge station och centrum. Foto Lars Bredenberg

Nedan listas de behov kommunen ser kopplat till kollektivtrafiken på lång sikt. Texterna är uppdelade på de olika trafikslagen; buss och pendeltåg för att tydliggöra behoven inom respektive transporttyp. Det är dock viktigt att se helheten av kollektivtrafiken som ett system och inte som två separata system då buss och pendeltåg behöver komplettera varandra.

Salems kommun ser ett behov av att busstrafiken på sikt också kan tjäna mer regionala syften. Kommunen skulle gärna se att en busskoppling till och från Stockholm samt Södertälje etableras som träffar andra målpunkter än vad tågtrafiken gör. Detta skapar också en robustare kollektivtrafik då det finns alternativ i form av pendeltåg eller buss om något av alternativen råkar ut för driftstörningar.

För att bättre nå målpunkter i Södertälje, Stockholm samt norra Botkyrka vore det positivt om motorvägsbuss etablerades i Salems kommun. Det finns redan idag motorvägsbussar mellan Södertälje och Liljeholmen. Ett motorvägsbusstopp skulle kunna etableras vid Säby begravningsplats men förutsättningar för detta behöver utredas ytterligare.

Utveckling av pendeltågstrafiken behövs främst ur ett tillgänglighetsperspektiv. Dels behöver perrongen och själva spårlösningen ses över, dels stationshus och spårrområde.

Salems kommuns pendeltågsstation är idag svängd och tåg behöver stanna delvis i lutning på delar av perrongen vilket leder till stora avstånd mellan perrong och tåg vid av-/påstigning. En svängd perrong gör det också svårt att se hela perrongen och samtliga på- och avstigande. På sikt behöver perrongen rätas ut för att öka tillgänglighet och trafiksäkerhet både för resenärer och tågpersonal.

I nuläget finns tre spärrar på Rönninge station. Vid rusningstrafik när tåg både inkommer och avgår från perrongen kan det bli trångt i spärrområdet. På sikt behöver befintligt spärrområde breddas för att minska risk för trängsel. Det finns också bara en hiss vilket gör tillgängligheten sårbar. Om hissen är trasig finns det inget alternativ till trappor vilket gör att resenärer inte kan kliva av och på Rönninge station. Ett förslag på lösning är att bygga en sekundär entre till Rönninge station öster om befintlig entre. Detta skulle avlasta befintlig entre då tex, resenärer som reser till och från Rönninge station med bil skulle ta den sekundära entren i stället för den befintliga då den bättre skulle ansluta till kommunens pendlarparkering. En sekundär entre ökar också tillgängligheten då den sekundära entren behöver utrustas med en hiss.

Infrastruktur - vägar

Motorvägs påfart samt avfart. Foto Lars Bredenberg

Vägnätet behöver förbättras för att fungera för alla trafikslag, det innebär att bärighet, korsningar och vägbredder kan behöva åtgärdas. Samtidigt behöver förutsättningarna för oskyddade trafikanter förbättras. Ett antal korsningar är särskilt utpekade då det är och eller på sikt kan bli kapacitetsproblem. Dessa korsningar är avfarterna i anslutning till motorvägen samt korsningen

Skyttorpsvägen - Säbytorpsvägen samt eventuellt korsningen Salemsvägen - Säbyvägen.

Kapacitetsproblemen storlek beror på hur omställningen mot hållbara färdmedel kommer att se ut på sikt. Om kommunen kan ställa om så att 40 % av kommunens resor sker med bil och 60 % med gång, cykel eller kollektivtrafik kommer belastningen på infrastrukturen minska så pass kraftigt att det inte råder framkomlighetsproblem i dessa korsningar. I annat fall behöver dessa utredas för kapacitetshöjande åtgärder. Motorvägsavfarter kan med fördel samplaneras med ny kollektivtrafikhållplats för motorvägsbuss samt regionalt cykelstråk mot Fiskarhagen.

I delar av Rönninge som inte är detaljplanlagda (Sjöudden, Gråstena, Mårdnäs) behöver standarden på vägarna förbättras för befintlig och eventuellt tillkommande trafik. Där vägarna på grund av behov eller utrymme inte kan breddas för oskyddade trafikanter kan konceptet bygdevägar, cykelgata eller annat koncept som inte kräver större markanspråk prövas.

I de centrala delarna av kommunen behöver gatumiljön ses över för att kunna utvecklas till en mer levande gatumiljö. En levande gatumiljö är utformad för att uppmuntra till socialt liv, hållbarhet och säkerhet. En levande gatumiljö kräver att fotgängare och cyklister prioriteras över eller i samma utsträckning som bilar. Andra åtgärder för att gynna en levande gatumiljö är växtlighet som träd och rabatter, mötesplatser, bänkar, belysning. Vägar där gatumiljön behöver ses över är Skyttorpsvägen, Säbytorpsvägen, Dånviksvägen och vägar inom Salems centrum och Rönninge centrum.

Infrastruktur - gång och cykel

Cykel behöver bli en lika naturlig del av trafiksystemet som bil och kollektivtrafik. Utvecklingen av cykelinfrastrukturen behöver inriktas på att förbättra framkomligheten i de stråk där det finns stor potential för cykeltrafiken att öka i enlighet med kommunens gång- och cykelplan. Gång- och cykelnätet måste fortsatt byggas ut med fokus på att åtgärda saknade och felande länkar, separera gående och cyklister från biltrafik vid höga trafikflöden samt skapa säkra skolvägar. Särskilt ska sträckor nära centralorterna och skolor prioriteras. Nybyggnadsområden ska tidigt i byggprocessen integreras i gång- och cykelnätet så att det blir säkert, smidigt och attraktivt att röra sig till fots och med cykel och till viktiga målpunkter.

Det regionala cykelstråket har stor potential för arbetspendling. Förutom att bygga ut det regionala cykelstråket så finns det även behov av att bredda och förbättra standarden på det regionala cykelstråket för att skapa ett mer framkomligt och säkrare stråk inom kommunen. Det regionala cykelstråket behöver byggas ut längs Dånviksvägen/Flatenvägen och standarden behöver ses över längs hela stråket. Genom Rönninge centrum sker idag cykling i blandtrafik och en säkrare lösning för cyklister bör prioriteras. Det är viktigt att det regionala utredningsstråket till Fiskarhagen/Hallunda byggs ut i enlighet med den regionala cykelplanen.

Kommunen behöver ha en god dialog med andra aktörer för att arbeta för utveckling av gång- och cykelvägar norr om E4/E20 där kommunen inte är väghållare eller markägare. Kommunen ska arbeta

för att skapa sammanhängande gång- och cykelvägar mot grannkommunerna och för att invånare ska kunna nå attraktiva naturmiljöer lättare.

Godstransporter

Vägnätet inom tätorten kan behöva förbättras för att fungera för godstransporter med långa, tunga och breda fordon. Det är viktigt att de vägar som kan komma att transportera farligt gods och eller där tyngre fordon kan framföras (bärighetsklass 1) har hög trafiksäkerhet för att minska risken för olyckor och utsläpp.

Parkering

Asfalterade ytor för parkering måste ställas mot andra stadskvaliteter som mötesplatser, torg, grönytor och fler bostäder. Bedömningen just nu är att det inte behövs fler allmänna parkeringar för bil i kommunen men att fler parkeringsplatser som erbjuder laddning för elfordon behövs i enlighet med kommunens rapport för laddinfrastruktur. På sikt kan fler parkeringsplatser behövas men detta är inte utrett. Perspektiv som samnyttjande av parkeringsplatser bör utredas för att inte mer mark än nödvändigt tas i anspråk för parkeringsändamål.

Strategier i korthet

- Arbeta för att kommunen kan erbjuda en robust kollektivtrafik till invånare och besökare.
- Arbeta för en mer levande gatumiljö, se över gator centralt i kommunen men även vid kommunens entréer.
- Arbeta för att skapa sammanhängande, tydliga och tillgängliga cykelstråk i kommunen och mot grannkommunerna.
- Öka antalet säkra cykelparkeringar.
- Öka andelen resor med gång- och cykel samt kollektivtrafik.
- Säkerställa att kollektivtrafiken samt gång- och cykelinfrastruktur prioriteras vid snöröjning.

Samhällsservice - vård, skola, omsorg

Jägargårdens förskola i kommunen. Foto Pär Olsson

Målbild 2060

Salem den nära och natursköna kommunen

Salem kommun ska vara en levande och trygg plats med attraktiva livs- och boendemiljöer. Kommunens samhällsservice ska präglas av ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet.

En jämlik och tillgänglig samhällsservice

Alla invånare i Salem ska ha tillgång till samhällsservice av hög kvalitet, oavsett var i kommunen de bor eller vilken livssituation de befinner sig i. Barn och unga ska enkelt och tryggt kunna ta sig till förskolor, skolor och fritidsanläggningar. Äldre ska ha nära tillgång till omsorg och vård. Det är också viktigt att invånare med funktionsvariationer har möjlighet att ta del av all samhällsservice på lika villkor.

Genom strategisk planering säkerställer vi att samhällsservice placeras så att den är tillgänglig för gång-, cykel- och kollektivtrafik. Samlokalisering av samhällsservice med annan service, såsom handel och restauranger, skapar levande platser som stärker trygghet och gemenskap.

Salems samhällsservice ska även möta invånarnas behov på ett modernt och effektivt sätt genom digitala lösningar.

Flexibla lösningar för framtidens behov

För att möta framtidens förändrade behov behöver lokaler och ytor kunna användas smart och flexibelt. Skolor, bibliotek och idrottsanläggningar bör kunna nyttjas av flera verksamheter och över större del av dygnet och året.

Samhällsservice som arbetsplats

Samhällsservice är inte bara en resurs för invånarna utan också viktiga arbetsplatser. För att säkra personalförsörjningen är det viktigt med god kollektivtrafik. Genom att skapa attraktiva miljöer runt samhällsservicen främjar vi även lokalt företagande.

Mål

- Samhällsservice ska planeras och byggas ut i en sådan takt att förväntade behov tillgodoses.
- Samhällsservice ska vara strategiskt placerad och tillgänglig för gång, cykel- och kollektivtrafik.
- Samhällsservice ska så långt det är möjligt samlokaliseras med annan service.

Bakgrund

Salems kommun erbjuder en bred palett av verksamheter inom barn- och utbildning. Nedan presenteras nuläget för verksamheter inom område barn- och utbildning.

Förskola och grundskola

År 2025 finns sju kommunala förskolor och nio fristående förskolor i kommunen. Elva av förskolorna ligger inom kommunal Salem och fem i kommunal Rönninge. I Salems kommun finns fyra kommunala skolor och tre friskolor. Samtliga kommunala skolor och en friskola har årskurserna F-9. De två andra friskolorna har årskurserna F-5 respektive F-6.

Anpassad grundskola och gymnasium

I kommunen finns anpassad grundskola för årskurs 1-9 med inriktning ämnen för elever med lindrig intellektuell funktionsnedsättning. För övriga behov av anpassad grundskola samverkar kommunen med närliggande kommuner.

Kommunens gymnasieungdomar kan fritt välja gymnasieskola i hela länet. Inom kommunen finns Rönninge gymnasium som erbjuder plats på gymnasieskolans introduktionsprogram.

Övrig utbildning

Kulturskolan i Salem erbjuder utbildning inom musik, sång, konst, dans och teater till unga i åldrarna 4-20 år.

I Salems kommun erbjuds utbildning i Svenska för invandrare. Övrig vuxenutbildning anordnas genom Botkyrka kommun.

Stöd och omsorg

Insatser inom stöd och omsorg regleras huvudsakligen av Socialtjänstlagen (SoL), som anger 'skäliga levnadsvillkor', samt av Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), som ställer krav på 'goda levnadsvillkor' och ett 'varaktigt behov'. Även hälso- och sjukvårdslagen (HSL) ingår och betonar en jämlik vård. Nedan presenteras nuläge gällande boenden och verksamhetslokaler.

Boenden

Äldreboendet Söderby park. Foto Lars Bredenberg

Kommunen tillhandahåller boenden bemannade dygnet runt, med olika inriktningar. Särskilda boenden för äldre med omfattande omvårdnadsbehov samt korttidsboende för äldre, för tillfälligt

stöd eller avlastning. Motsvarande tillhandahålls gruppboende för personer med funktionsnedsättning samt korttidsboende för tillfälligt miljöombyte, samvaro eller avlastning.

Det finns ett särskilt boende för äldre med omfattande vård- och omsorgsbehov i respektive bebyggd stadsdel. Totalt 118 lägenheter varav 27 i Rönninge, 39 i Salem och 52 i Söderby. I Salems kommun drivs en gruppboende i egen regi (Vilhelmsdal) och två på entreprenad (Söderby Gärde). Korttidsboende finns för äldre samt unga vuxna. Korttidsboendet för äldre finns på äldreboenden och för unga vuxna är det beläget i området Söderby.

Bostäder

Kommunen tillhandahåller bostäder/lägenheter med eller utan gemensamhetslokal i närområde, baserat på olika behov och lagrum. Bostad med särskild service (Servicebostad), finns för personer med funktionsnedsättning och ger rätt till en lägenhet, stöd i boendet samt tillgång till gemensamhetslokal nära. Kommunen har två gemensamhetslokaler som servar kommunens serviceboenden. Bostad kan även tillhandahållas person i form av stödboende, skyddat boende, som socialt boende eller etableringsboende. Tidshorisonter är individanpassade.

Övriga verksamhetslokaler

Med övriga verksamhetslokaler avses ett brett spann av funktioner så som hemtjänst, salarps storkök för särskilda boenden, daglig verksamhet, dagverksamhet för äldre, hälso- och sjukvård, sysselsättningsverksamheter, öppen verksamhet socialpsykiatri samt boendestöd. Anhörigstöd, öppenvårdsmottagningar och myndighetsutövande verksamheter för vuxen, ungdom och familj samt kontor för stab och ledning.

Behov och utveckling

Nedan är en redovisning av de behov som finns inom verksamheterna på lång sikt. I stort bedöms behoven vara tillgodosedda för verksamheter inom samhällsservice inom den mark som kommunen pekat ut som mark avsatt för samhällsservice. Lokaler kan dock behöva anpassas och verksamheter flyttas till mer ändamålsenliga lokaler och lokaliseringar. Det är viktigt att bevaka kommunens demografiska utveckling ifall behoven förändras samt att fortsätta utreda möjligheter och förutsättningar för samnyttjande av kommunens befintliga lokaler för ett resurseffektivt marknyttjande. I översiktsplanen finns utpekade utredningsområden som kan nyttjas för kommunal service om/när behov uppstår, främst anses området Södra vitsippan kunna vara ett område som möter eventuellt framtida behov av samhällsservice.

Med den förtätning av kommunal Salem som planeras kommer enligt prognos ett behov av nya förskolor uppkomma på sikt. Det är viktigt att i fortsatt detaljplanering av bostäder utreda de demografiska förändringar som kan påverka behovet av förskolor, skolor, äldreboenden och övrig samhällsservice i kommunen och ta med detta i detaljplaneringsprocessen.

Inom socialförvaltningen behöver flera verksamheter mer ändamålsenliga lokaler. Bland annat behövs ett nytt LSS-boende som kan ersätta befintligt, samt boende i form av korttidsboende för unga vuxna. Nuvarande storkök för socialförvaltningen saknar möjlighet att växa. Läget för ett storkök bör vara centralt för att skapa goda förutsättningar för logistik och kundtillgänglighet och egen matsal. Möjligheter för ett nytt storkök och andra verksamheters lokalbehov bör utredas vidare och konkretiseras. Dessa behov behöver sedan beaktas i kommande detaljplanering. Stor del av behoven bedöms kunna inrymmas i befintliga lokaler och utpekade markytor för samhällsservice men planbestämmelser kan behöva ses över så att befintliga fastigheter kan nyttjas för andra ändamål.

Utvecklingsområden

För att den kommunala servicen som Salems kommun erbjuder ska vara attraktiv och samtidigt hushålla med kommunens markreserver behöver kommunen arbeta med olika utvecklingsområden framöver, dessa utvecklingsområden redovisas enligt följande;

Samlokalisering/samnyttjande

Samlokalisering innebär att flera verksamheter eller funktioner placeras på samma geografiska plats, till exempel i samma byggnad eller kvarter. Genom att dela lokaler, teknik, personalresurser eller gemensamma ytor kan kostnader minska och resurser användas mer effektivt. Det kan även skapa nya mötesplatser för människor. Om kommunen får till detta i större utsträckning minskar det också behoven av markanspråk för samhällsservice.

Trygga mötespunkter

Trygga mötespunkter är platser i den fysiska miljön där människor kan samlas, vistas och interagera med varandra på ett tryggt och tillgängligt sätt. Det kan vara formella eller informella platser – både inomhus och utomhus – som skapar förutsättningar för social kontakt, gemenskap och delaktighet i samhället.

I kommunen behövs fler trygga mötespunkter, dessa kan uppstå genom exempelvis samlokalisering av verksamheter inom samhällsservice och utveckling av kommunens offentliga miljöer och parker. Exempelvis kan skolor/skolgårdar användas under kvällar och helger för aktiviteter för olika verksamheter och/eller spontanaktivitet, kommunen kan utveckla parkmiljöer, grönytor och torg².

Flexibla lokaler

Flexibla lokaler är utrymmen som är anpassningsbara för olika typer av verksamheter eller användningsområden, och som enkelt kan ändras över tid för att möta skiftande behov. Kommunen har avsatt markytor som kan vara lämpliga för samhällsservice på sikt - främst område Södra vitsippan i anslutning till Salems centrum. För att öka flexibiliteten och ändrade behov på grund av annan demografi, lagar, teknik etcetera bör det utredas i senare skede om lokalerna kan vara flexibla för att kunna anpassas om behoven i kommunen förändras på sikt, det kan handla om flexibla planbestämmelser samt att byggnaden som byggs är flexibel i hur och till vad den kan nyttjas. Viktiga

² Läs mer om kommunens arbete med grönstruktur under delkapitel grön- och blåstruktur.

aspekter att ta hänsyn till är att ändamålen för lokalerna inte får påverkas negativt av möjligheten att de är flexibla.

Strategier i korthet

- Strategisk planering av skolor och samhällsservice ska utgå från insikter om medborgares och verksamheters behov, kommunens demografi samt långsiktig planering.
- I detaljplanering ska behov av samhällsservice alltid utredas och vid behov inkluderas.
- Bostäder för individer med funktionsnedsättning och socialt sårbara personer bör lokaliseras i bostadsområden med tillgång till goda kommunikationer och service.
- Servicefunktioner som nyttjas av flertalet av kommuninvånare tex vårdcentraler/enheter bör lokaliseras centralt i kommunen. Det vill säga nära bostadsområden, kollektivtrafik och gång- och cykelvägnätet.
- Prioritera en variation av samhällsservice där positiva synergieffekter kan nås, samnyttjande av lokaler bör utredas likväl som flexibla lokaler och lokalanvändning.
- Kommunen ska fortsätta arbeta med trygga och säkra skolvägar till samtliga av kommunens skolor och förskolor.
- Planeringen ska eftersträva en friyta enligt relevanta lagrum och riktlinjer, till exempel Boverkets allmänna riktlinjer. Anpassningar kan i undantagsfall prövas utifrån platsens olika förutsättningar.

Fritid, idrott och kultur

Entre till Garnuddens naturreservat. Foto Salems kommun

Bakgrund

Tillgången till ändamålsenliga idrotts- och friluftsanläggningar samt verksamhetslokaler är en central faktor för att främja en aktiv och meningsfull fritid för Salems kommuns invånare. En rik och varierad fritid bidrar till att stärka den fysiska och psykiska hälsan, vilket i sin tur främjar en god folkhälsa för alla åldersgrupper. En inkluderande utformning av lokalerna främjar delaktighet och skapar förutsättningar för ett brett utbud av aktiviteter. Utifrån detta planerar kommunen för lokaler för idrotts- och kulturändamål. Exempel på lokaler för idrotts- och kulturändamål kan exempelvis vara idrottsplatser, bibliotek, lokaler för kulturskola och olika mötesplatser där olika aktiviteter kan utföras antingen spontant eller i organiserad form.

Salems kommun har idag relativt god tillgång till idrotts- och kulturlokaler samt närhet till friluftsliv. Det finns idrottsplatser utspritt i olika delar av kommunen likväl som idrottslokaler, flera av idrottslokalerna används dagtid av kommunens skolor och kvällstid av olika verksamheter. Simhall, bibliotek och kulturskola är lokaliserat i Salems. Garnudden är kommunens mest centrala område för friluftsliv här finns motionsspår, utegym, grillplats och bad. Delar av området är tillgänglighetsanpassat.

Behov och utveckling

Inom de närmsta tio åren kommer det att finnas behov av fler lokaler för idrott, kultur och fritid. När större bostadsområden, som Salems stadskärna byggs ut, blir det ännu viktigare att planera för mötesplatser och aktiviteter nära bostäderna som kan användas för spontana aktiviteter och möten mellan invånare.

I kommunen kommer både barn- och unga samt äldre att öka under förutsättning att bostäder tillkommer i enlighet med bostadsprognos. För dessa målgrupper är det särskilt viktigt att ha närhet till idrottsanläggningar, natur och friluftsliv. Därmed bör kommunen även fortsatt eftersträva att ha idrottsplatser och kulturlokaler lokaliserade på olika platser i kommunen, i anslutning till där kommunens invånare bor. Kommunens elljusspår ska bibehållas.

Vissa verksamheter i kommunen behöver mer ändamålsenliga lokaler, behovet ligger idag inom vissa specialidrotter som redan finns etablerade i kommunen men även idrotter där det idag inte finns möjlighet att bedriva verksamhet i Salems kommun. Därför pekas en yta ut söder om motorvägen som kan utredas för idrottsverksamhet, denna yta bör även kunna fungera som översvämningsyta vid kraftiga regn samt skyfall. Hänsyn till Bornsjöns vattenskyddsområde måste också tas.

Lokalbehovet för specialidrotter bör i första hand lösas med de befintliga lokaler som redan finns i kommunen och att dessa bevaras och utvecklas. För aktiviteter dagtid kan till exempel Säbyhallen användas och på kvällstid kan skolornas idrottshallar samnyttjas med idrottsverksamheter, samnyttjande av lokaler sker idag men behöver fortsätta och utvecklas även på lång sikt för att möta de ökade behoven av lokaler. Det finns också behov av mer ändamålsenliga lokaler för kommunens bibliotek, vilka kan lösas vid byggnation av ett nytt kommunhus/medborgarhus.

För friluftsliv vill kommunen stärka kopplingarna till riksintresseområdet för friluftsliv Bornsjön samt naturreservatet Korpberget. Det handlar dels om att se över de planskilda passagerna under motorvägen för att öka tillgängligheten till dessa områden för oskyddade trafikanter samt dels att arbeta mer med information för att invånare samt besökare ska få en förståelse för vilka regler som gäller i de olika områdena och vad som finns att upptäcka. Kommunen skulle gärna se att fler vandringsleder och dylikt etableras i anslutning till Bornsjön för att stärka områdets karaktär och funktion som friluftslivsområde både för invånare och besökare.

Garnudden ska även fortsättningsvis vara ett viktigt närnatursområde för rekreation och friluftsliv för kommunens invånare. Kommunen bör stärka sambandet mellan bostadsområdena och Garnuddens naturreservat genom att arbeta med att utveckla och bygga ut gång- och cykelvägnätet i kommunen. Gång- och cykelbron över järnvägen och gångtunneln i Botkyrka kommun är båda viktiga för områdets tillgänglighet.

Strategier i korthet

- Vid etablering av större kulturverksamhet, fritidsverksamhet eller idrottsanläggning ska alltid en lokaliseringsutredning göras för att hitta bästa placering.

- Anläggningar för fritid, idrott och kultur bör placeras strategiskt för att fungera som mötesplats mellan olika bostadsområden och intressegrupper.
- Främja föreningslivets tillgång till ändamålsenliga anläggningar för att möjliggöra fortsatt tillväxt i takt med befolkningsökningen.
- Arbeta tvärsektoriellt med samhällsplaneringen för att skapa inkluderande och hälsofrämjande stadsdelar.
- Säkerställ tillgång till lokaler dagtid för aktiviteter riktade till äldre.

Näringsliv och arbetsmarknad

Bakgrund

I Salem finns cirka 1 100 företag, främst små företag. Samarbetet mellan kommunen och företagen sker via Näringslivskommittén. I näringslivskommittén samarbetar lokala företag och kommunen för att utveckla det lokala näringslivet. I kommunen finns det främst företag inom sektorerna juridik och ekonomiverksamhet, handel samt reparation av fordon. Största arbetsgivaren i kommunen är Salems kommun.

Kommunens lokalisering gör att det finns tillgång till en bred arbetsmarknad inom de flesta arbetsområdena i de närliggande kommunerna. Störst utpendling är det till kommunerna Stockholm, Södertälje, Huddinge och Botkyrka och 82 % av invånarna pendlar till studier eller jobb i andra kommuner. I Salems kommun finns drygt 15 hektar med mark som kan användas av näringslivet där främst mindre företag/verksamheter etablerats/kan etableras.

Behov och utveckling

Salems kommun har små markreserver och behöver i huvudsak nyttja dessa för bostäder och samhällsservice. Kommunen kan utreda och planera för mindre företagsetableringar i anslutning till tätare bostadsbebyggelse i centrumnära lägen där verksamhetslokaler kan anses lönsamt och gynnsamt. Om möjligt bör flexibla planbestämmelser användas som kan möjliggöra både för bostäder och mindre företagsetableringar i samma hus/kvarter.

Kommunen behöver fortsätta arbeta tillsammans med kommunens företag och näringsliv för att analysera behov och tillsammans utveckla det lokala näringslivet då det lokala näringslivet fyller en viktig funktion för kommunens attraktivitet. Kommunen behöver också arbeta och säkerställa att det finns goda pendlingsmöjligheter både till och från kommunen för att underlätta och skapa goda förutsättningar för arbetspendling till och från kommunen.

Salems kommun har stor tillgång till stora opåverkade naturområden som kan användas för rekreation och friluftsliv. Näringslivet kopplat till rekreation och friluftsliv bör stärkas för att stärka kommunens roll som natur- och rekreationskommun.

Strategier i korthet

- Arbetsplatser och verksamheter som inte är störande, som inte medför störande trafik och där byggnaderna gestaltningsmässigt kan anpassas till omgivande bebyggelse, bör finnas i och i direkt anslutning till bostadskvarter. Verksamheter ska då integreras i bostadsbebyggelsen.
- Kommunen ska bevara de befintliga områden som är planlagda som verksamhetsmark/industrimark/centrumanläggning.
- Stärka näringslivet vad gäller tjänster inom natur och rekreation.
- Näringsliv med fokus på service till invånare lokaliseras i de befintliga centrum som finns i Salem respektive Rönninge.

Grön- och blåstruktur och jordbruksmark

Kulturresevat Nedre Söderby. Foto Salems kommun

Bakgrund

Salems kommun har en rik grönstruktur med stora sammanhängande skogsområden, vattenmiljöer och öppna landskap som tillsammans bidrar med viktiga ekologiska, sociala och kulturella värden. Kommunen präglas av ett tydligt landskapsmönster med skog i norr, sprickdalslandskap med

odlingsmark i mitten, och en tätortsmiljö med insprängd grönska i söder. Tillsammans utgör dessa strukturer grunden för många av de ekosystemtjänster som invånarna är beroende av – från biologisk mångfald och vattenreglering till rekreation, landskapsupplevelse och livsmedelsproduktion.

Detta delkapitel syftar till att redovisa planeringsinriktning för grön- och blåstruktur samt brukningsvärd jordbruksmark i Salems kommun. Kapitlet bygger på underlag från den ekologiska grönstrukturanalysen (2025), som tagits fram som en del av arbetet med Översiktsplan Salem 2060.

Grön- och blåstrukturen är avgörande för kommunens klimatanpassning, för att stärka landskapets ekologiska resiliens och för att bevara den naturnära karaktär som är ett signum för Salem. Även jordbruksmarken – särskilt den i sprickdalslandskapet – är ett viktigt inslag som behöver värnas för att trygga den långsiktiga livsmedelsförsörjningen, upprätthålla öppna landskap och främja lokala ekosystemtjänster.

Övergripande planeringsförutsättningar

Salems geografiska och ekologiska förutsättningar skapar tre tydliga indelningar i landskapet:

- skogsdominerade områden
- sprickdalslandskap med odlingsmark och öppna dalgångar i kommunens mitt
- tätortsmiljöer med hög andel grönska och närnatur

Kommunen har en hög andel skog, särskilt i norr, där stora sammanhängande barr- och lövskogsområden bidrar till habitatnätverk, rekreationsvärden och klimatanpassning. I denna del återfinns även Bornsjön, som tillsammans med omgivande reservatsområden utgör ett kärnområde för biologisk mångfald, friluftsliv och ekosystemtjänster.

Större delen av kommunens mitt präglas av ett sprickdalslandskap med höga landskapsvärden. Här finns tydliga dalgångar med odlings- och betesmark. Dessa miljöer är viktiga för såväl landskapsbild, kulturmiljö som pollinering och lokal livsmedelsproduktion.

Den södra delen av kommunen består till största delen av tätortsbebyggelse, främst småhus och flerbostadshus samt lokal handel och samhällsservice. Här finns viktiga vardagsnära grönområden som Garnuddens naturreservat och sjöarna Uttran och Flaten, vilka erbjuder möjlighet till rekreation och fysisk aktivitet. En utmaning är att stora delar av den centrala tätorten har låg tillgång till större grönområden inom gångavstånd.

Kommunen genomkorsas av två betydande barriärer – motorvägen E4/E20 samt järnvägen – som delar upp landskapet fysiskt och ekologiskt. Dessa strukturer försvårar både spridningssamband för flora och fauna, och möjligheten för invånarna att ta sig till attraktiva grönområden i norra kommunen.

Delar av kommunen ingår även i Stockholmsregionens utpekade gröna kilar, Bornsjökilen – vilket ställer särskilda krav på att bevara ekologiska samband och naturmiljöer av regional betydelse.

Tillsammans utgör dessa faktorer grunden för kommunens arbete med att utveckla en långsiktigt hållbar grön- och blåstruktur samt att värna jordbruksmarkens funktioner i planeringen.

Grönstrukturens ekologiska funktioner

Biologisk mångfald och livsmiljöer

Salems kommun har goda förutsättningar för att upprätthålla och vidareutveckla biologisk mångfald tack vare sin stora andel skogsmark, inslag av våtmarker och värdefulla odlings- och betesmarker. Det finns flera områden med stor betydelse för de stödjande ekosystemtjänsterna biologisk mångfald och livsmiljöer.

I södra Salem utmärker sig Garnuddens naturreservat, Lillsjöns igenväxta våtmark och Söderby gravfält som särskilt värdefulla miljöer. Dessa områden präglas av variation i vegetation, tillgång till död ved, förekomst av gamla träd och betesmark, vilket tillsammans skapar viktiga förutsättningar för ett rikt växt- och djurliv. Söderby gravfält kombinerar kulturmiljö, lövträdsvegetation och aktivt bete, vilket gynnar pollinerare och marklevande arter.

I norra delen av kommunen återfinns ett större, sammanhängande skogslandskap inom och kring Bornsjöns naturreservat. Området ligger inom ett vattenskyddsområde och hyser höga naturvärden. Den stora andelen löv- och barrskog, i kombination med låg bebyggelsegrad, gör detta område till ett viktigt område för biologisk mångfald.

Kommunen omfattas även av en värdetrakt för ädellövskog, vilket innebär att det finns ett landskapsmässigt sammanhängande stråk med höga koncentrationer av ädla lövträd som ek, ask och lind. Dessa skogar är viktiga för många hotade arter, särskilt vedlevande insekter, mossor och lavar.

Utöver befintliga kärnområden identifieras även utvecklingsområden där naturvärden kan stärkas. Det rör sig främst om skogsmark med viss eller medelstor ekologisk nytta, där insatser som ängsplantering, tillskapande av död ved, inplantering av blommande träd och buskar, eller restaurering av våtmarker kan bidra till ökad biologisk mångfald.

Ekologiskt samspel och spridningskorridorer

Ett fungerande ekologiskt samspel förutsätter att olika livsmiljöer hänger samman så att växter och djur kan sprida sig och röra sig mellan dem. I Salem är landskapet till stor del grönt och sammanhängande, men det finns också fragmentering och barriärer som påverkar spridningsförmågan negativt, särskilt för arter med begränsad rörlighet.

Den ekologiska landskapsanalysen visar att Salem har två större nätverk av barrskog som är viktiga för arter som är beroende av kontinuitet i skogsmiljö. I tätorten finns dessutom ett välförgrenat lövskogsnätverk, särskilt starkt i villaområdena runt Rönninge, vilket gynnar spridning för arter som trivs i ädellövskogar. Dessa nätverk utgör så kallade värdekärnor – områden som fungerar som livsmiljöer och utgångspunkter för spridning.

En tydlig barriär för det ekologiska samspelet är motorvägen E4/E20, som skapar en barriär för många arter. Vägportar och andra passager finns på vissa platser, men kopplingarna är få och ofta svaga. Detta begränsar möjligheten för arter att röra sig mellan Bornsjöns skogsområden i norr och Garnuddens naturreservat i söder.

Fysisk hälsa och mentalt välbefinnande

Skridskoåkning på Uttran. Foto Salems kommun

Grönområden spelar en viktig roll för människors hälsa och välbefinnande. Naturmiljöer bidrar till återhämtning, fysisk aktivitet samt minskad stress. Genom närhet till skog, vatten, parker och naturreservat erbjuds invånarna förutsättningar för såväl vardaglig rekreation som längre naturupplevelser. Detta kallas för kulturella ekosystemtjänster.

Flera grönområden i kommunen har stor betydelse för kulturella ekosystemtjänster, särskilt:

- Garnuddens naturreservat, med tillgängliga gångstigar, ledstråk och närhet till vatten.
- Söderby gravfält, där öppen kulturmiljö möter naturvärden,
- Sjön Flaten och Uttran, med vyer och vattenkontakt.

I norra Salem har Bornsjöns naturreservat, tillsammans med områden vid Mälaren, stort värde för friluftsliv, tystnad och naturnära upplevelser. Dessa områden är dock fysiskt avskilda från tätorten av E4/E20, vilket begränsar tillgängligheten för många invånare.

En särskild närhetsanalys visar att endast 42 procent av bebyggelsen i kommunen ligger inom 300 meter från ett grönområde med stor nytta för hälsa och välbefinnande. Brist på större grönområden märks främst för bostäder i anslutning till Salems centrum, där behovet av rekreativa miljöer är som störst – särskilt för boende i flerbostadshus.

Blåstruktur och vattenanknuten natur

Salems blåstruktur utgörs av ett nätverk av sjöar, vattendrag, våtmarker och strandzoner som tillsammans spelar en viktig roll för biologisk mångfald, klimatanpassning, rekreation och kulturella ekosystemtjänster. Dessa vattenanknutna miljöer erbjuder också reglerande tjänster såsom vattenrening, skydd mot skyfall, mikroklimatreglering samt livsmiljöer för vattenlevande arter.

Viktiga områden:

- Bornsjön, i norra delen av kommunen, är ett centralt ekologiskt kärnområde och en viktig fågelsjö. Sjön omges av skogsmark och ingår i Bornsjöns naturreservat samt ett vattenskyddsområde. Området är också av riksintresse för naturvården.
- Sjön Uttran i söder, med närliggande Garnudden, erbjuder både rekreationsvärden och ekologiska funktioner.
- Lillsjön, en tidigare sjö som nu är en igenväxt våtmark, har höga ekologiska värden och potential att utvecklas vidare som habitat för våtmarksarter.
- Tullanbäcken och dess biflöden utgör potentiella spridningskorridorer som kan stärka sambanden mellan skogsmiljöer och vattenlandskap.

Jordbruksmark

Jordbruksmarken i Salem har stor betydelse för landskapsbild, biologisk mångfald, pollinering, kulturmiljöer och lokal livsmedelsproduktion.

Exempel på särskilt värdefulla jordbrukslandskap i kommunen:

- Söderby gravfält, där aktivt bete kombineras med höga kultur- och naturvärden.
- Odlingsmark längs Högantorpssvägen, som bidrar till variation i det annars skogsdominerade norra landskapet.
- Småbrutna jordbruksfält i sprickdalar.

Jordbruksmarken utgör även en viktig försörjningsresurs. Enligt 3 kap. 4 § miljöbalken ska brukningsvärd jordbruksmark skyddas från exploatering, om det inte finns väsentliga samhällsintressen som väger tyngre.

Strandskydd

Strandskyddet syftar till att långsiktigt säkerställa allmänhetens tillgång till strandområden samt att bevara goda livsvillkor för växt- och djurliv. Skyddet är en viktig del av miljöbalkens regelverk och gäller vid alla stränder – vid sjöar, vattendrag och andra vattenmiljöer.

Inom strandskyddat område är det som huvudregel förbjudet att uppföra byggnader, utföra schaktning eller andra åtgärder som kan påverka tillgängligheten eller den ekologiska funktionen negativt. Även åtgärder som normalt är bygglovsbefriade, såsom friggebodar, staket eller bryggor, kan kräva dispens från strandskyddet.

I Salems kommun är det normalt 100 meter från strandlinjen, både på land och i vattnet, som strandskyddet gäller. Några utökade strandskyddszoner finns bland annat runt Bornsjön och kusten mot Mälaren.

Det är bygg- och miljönämnden i Salems kommun som i de flesta fall prövar och beslutar om dispens från strandskyddsbestämmelserna, i enlighet med miljöbalken. I vissa fall är det dock Länsstyrelsen i Stockholms län som är beslutsmyndighet, till exempel vid ärenden inom naturreservat eller vid överklaganden. Strandskyddade områden redovisas i kommunens hänsynskarta.

Behov och utveckling

Salems grön- och blåstruktur utgör en bärande del av kommunens identitet och ekologiska funktion. Kommunens skogs- och vattenlandskap, odlingsmarker och tätortsnära grönska erbjuder tillsammans stora värden för biologisk mångfald, rekreation, klimatanpassning, kulturmiljöer och lokal livsmedelsförsörjning. Dessa värden måste stärkas och utvecklas i takt med att kommunen växer. Nedan är en redovisning av vad som behövs inom ett antal områden.

Ekosystem och biologisk mångfald

För att förstärka skyddet och stärka ekosystemens funktionalitet redovisar kommunen i översiktsplanen de grönområden med stor, medelstor respektive viss nytta. För områdena med stor nytta bör kommunen tillämpa buffertzoner om 30 meter i syfte att minska ljus- och ljudstörningar från omgivande bebyggelse och infrastruktur.

I områdena som bedöms ha viss eller medelstor nytta för ekosystemtjänster, kan ekosystemtjänsterna stärkas. Dessa områden utgör viktiga målpunkter i kommunens strategiska arbete med att förbättra livsmiljöer, öka konnektivitet och minska barriäreffekter mellan natur och bebyggelse.

Exempel på möjliga åtgärder:

- Restaurering av skogsmark med låg naturvärdesklassning genom att tillföra död ved, skapa skogsgläntor eller gynna naturlig föryngring.

- Anläggning av ängsmark på underutnyttjade gräsytor, särskilt i tätortsnära områden, för att gynna pollinerare.
Plantering av blommande och fruktbärande träd och buskar, med fördel inhemska arter, för att stärka sambanden mellan befintliga naturmiljöer.
- Våtmarksåtgärder som återmeandring av vattendrag och anläggning av svämplaner, vilket bidrar både till biologisk mångfald och klimatanpassning.

Ekologiskt samspel och spridningskorridorer

För att stärka det ekologiska samspelet i landskapet ska kommunen arbeta målinriktat med att skydda och utveckla spridningskorridorer som möjliggör för arter att röra sig mellan livsmiljöer och upprätthålla fungerande ekosystem. Kommunen ska särskilt fokusera på att:

- Stärka och bevara befintliga spridningssamband, med prioritet på länkarna mellan Bornsjön i norr och tätortens grönområden i söder.
- Utveckla nya ekologiska kopplingar genom att anlägga mindre grönområden – så kallade *stepping stones* – och förstärka gröna stråk med träd- och buskplanteringar. Dessa insatser ska riktas till platser där naturliga samband i dag saknas eller är svaga och bör i första hand prioriteras i kommundel Salem.
- Förbättra funktionaliteten i befintliga vägportar under E4/E20 och samtidigt utreda möjligheten att anlägga nya faunapassager på strategiska platser där barriäreffekter är särskilt stora.
- Skydda känsliga kantzoner, särskilt i övergången mellan olika naturtyper, genom att begränsa avverkning och andra ingrepp som kan försvaga kopplingarna mellan värdekärnor.

Fysisk hälsa och välbefinnande

För att stärka tillgången till kvalitativa grönområden för människors hälsa och välbefinnande ska kommunen arbeta med att förbättra och uppgradera befintliga grönområden i tätorten. I översiktsplanens karta redovisas grönområdena med stor, medelstor och viss nytta för kulturella ekosystemtjänster. Salems kommun behöver fortsatt arbeta med att stärka kopplingarna till samtliga grönområden men främst mellan naturområdena med stor nytta.

För att stärka tillgången kan kommunen anlägga fler gångvägar, placera ut bänkar, förbättra skyltning och därmed orientering, samt utveckla lektytor och vistelseplatser som bjuder in till rekreation och social samvaro. Grönstrukturen kring skolor, äldreboenden och flerfamiljshus ska bevaras och vid behov förstärkas, då dessa miljöer har särskilt stor betydelse för målgrupper som vistas där under hela eller delar av dygnet. Dessa områden ska också utanför verksamhetstid kunna användas av invånare i närområdet. Detta är särskilt viktigt i områden med hög andel flerbostadshus då invånare där har begränsad tillgång till privata grönytor.

Tillgången till vattennära miljöer, särskilt vid sjöarna Flaten och Uttran, ska förbättras genom insatser som ökad tillgänglighet och en strandpromenad planeras vid Flaten inom ramen för detaljplan Rönninge kungsgård. Dessutom ska gång- och cykelvägnätet byggas ut i enlighet med gång- och

cykelplanen för att koppla samman grönområden i den södra delen av kommunen med Bornsjön och de naturvärden som finns i norr, vilket stärker både rekreativa samband och den gröna infrastrukturen. Detta redovisas schematiskt i översiktsplanens karta men kommunen behöver utreda vilket stråk som bör utvecklas.

Blåstruktur

Bornsjön. Foto Lars Bredenberg

Flera vattenanknutna miljöer i Salem bedöms ha medelstor eller viss nytta för ekosystemtjänster men har potential att stärkas ytterligare. Detta gäller särskilt:

- Mindre bäckar och svaga länkar i blågrön infrastruktur
- Tätortsnära vattendrag som saknar tillgänglighet eller rekreativa kvaliteter,
- Våtmarker med igenväxning eller brist på underhåll.

Kommunen behöver arbeta med att stärka tillgången till Flaten genom att utveckla gång- och cykelvägnätet runt sjön för rekreation, vilket planeras inom ramen för detaljplaneprojektet Rönninge kungsgård.

Kommunens bygg- och miljönämnd har som mål att tätortsnära sjöar och vattendrag ska uppfylla EU:s vattendirektiv om god ekologisk och kemisk status senast år 2027. Kommunen behöver därmed fortsatt arbeta med att stärka vattenkvalitén. Enskilda avlopp behöver inventeras och vid behov åtgärdas. En lokal åtgärdsplan behöver tas fram för Dånviken. För Flaten och Uttran finns redan lokala

åtgärdsplaner och arbete pågår i enlighet med dessa. I Uttran har kommunen gjort flest åtgärder och där kvarstår restaurering av våtmarken för Västra Garnudden för att uppnå god vattenkvalitet.

Bornsjön är en skyddad dricksvattentäkt och är av stor regional betydelse för dricksvattenförsörjningen till Stockholmsområdet. Sjöns status regleras genom särskilda vattenskyddsföreskrifter och omfattas även av bestämmelser i Miljöbalken. Enligt den senaste bedömningen från Vatteninformationssystem Sverige (VISS) har Bornsjön god ekologisk status men riskerar påverkan från näringsämnen, särskilt fosfor, samt förekomst av miljögifter från historisk och nutida markanvändning. Kommunen bör arbeta med att öka tillsynen av verksamheter inom vattenskyddsområdet och informera markägare och boende om gällande föreskrifter samt vikten av skyddet inom området.

Kommunen planerar att utreda om det finns fler våtmarker i kommunen som kan restaureras än Västra Garnudden. En utredning planeras tas fram under 2025/2026 och resultat av detta kommer redovisas i granskningsversionen av översiktsplanen.

Exempel på möjliga åtgärder för att stärka blåstrukturens värden:

- Ta fram en ny uppdaterad vattenplan för kommunens sjöar och vattendrag
- Inventering och utredning av enskilda avlopp med syfte att på sikt minska mängden fosfor till kommunens vattenförekomster.
- Skapa buffertzoner för vatten inom befintliga tätbebyggda områden. Genom att skapa ytor för fördröjning av rening av dagvatten inom befintlig bebyggelse minskar risken för översvämningar samt minskar risken för att vattenstatus i kommunens sjöar och vattendrag försämras.
- Fortsatt och utvecklad samverkan med grannkommuner som delar vattendrag och recipienter med Salems kommun.

Jordbruksmark

Jordbruksmarken i Salems kommun är viktig ur flera aspekter. Den är viktig för rekreation, friluftsliv, landskapsbild och lokal livsmedelsproduktion. Kommunens ställningstagande är att den brukningsvärda jordbruksmarken ska bevaras och fragmentering av större sammanhängande jordbruksmarksområden bör undvikas. Kommunen föreslår främst utveckling i befintlig tätort och i direkt anslutning till tätorten vilket inte tar jordbruksmark i anspråk för exploatering.

Kommunen kommer att utreda möjligheter för utveckling i kommunens norra delar, kommunen kommer exempelvis att utreda möjligheter till fossilfri elproduktion i kommunen, utredningen kommer att genomföras under år 2026. I första hand bör denna typ av samhällsviktiga funktioner placeras på annan mark än jordbruksmark. Översiktsplanen kommer till granskning att förtydligas gällande ställningstaganden för utveckling av jordbruksmark.

Då jordbruksmarken i Salem ofta sammanfaller med andra planeringsintressen såsom spridningssamband, landskapsbild och friluftsliv är det viktigt att samordna bevarande av

jordbruksmark med grön- och blåstrukturplaneringen, involvera markägare i fortsatt arbete med förvaltning av marken och landskapsvård.

Strategier i korthet

- Säkra och utveckla en sammanhängande grön- och blåstruktur som bevarar och förstärker ekosystemtjänster och biologisk mångfald. Bornsjökilen ska bevaras i hög utsträckning.
- Trygga tillgången till kvalitativa grönområden för samtliga invånare, särskilt i kommunen Salem.
- Skydda brukningsvärd jordbruksmark, särskilt i sprickdalslandskapet, från fragmentering och exploatering.
- Förbättra kopplingar mellan Salems norra och södra delar, både ekologiskt och för rekreation.
- Integrera ekosystemtjänstperspektivet i all fysisk planering (både kulturella och ekologiska), från översiktsplan till detaljplanering och förvaltning.
- Värna strandskyddet för att säkerställa allmän tillgång till kust, sjöar och vattendrag. Det rörliga friluftslivet ska särskilt beaktas.

Klimatrelaterade risker, säkerhet och civil beredskap

Bakgrund

Kommunens fysiska planering ska bidra till ett tryggt, robust och hållbart samhälle. Det innebär att risker för människors liv och hälsa, miljön och samhällsviktig infrastruktur ska beaktas tidigt i planeringsprocessen. Översiktsplanen utgör ett viktigt verktyg för att minska sårbarheter och skapa förutsättningar för ett väl fungerande samhälle – både i vardag, kris och höjd beredskap.

Kommunen samverkar med räddningstjänst, Länsstyrelsen, samt förhåller sig till riktlinjer och föreskrifter från myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)/ myndigheten för civilt försvar (MFC) och andra relevanta aktörer i risk-, säkerhets- och beredskapsfrågor. Planeringen utgår från gällande nationella och regionala strategier, exempelvis nationell strategi för skydd av samhällsviktig verksamhet och klimatanpassning. Samverkan är viktig då dessa frågor inte tar slut vid kommungränsen utan samverkan och påverkan finns mellankommunalt, regionalt samt nationellt.

Identifierade risker

Kommunens arbete med risk- och sårbarhetsanalys (RSA), samt tillgängliga underlag från Länsstyrelsen, MSB/MFC och andra myndigheter, ligger till grund för identifieringen av riskområden. I kommunen förekommer risker kopplade till:

- Översvämning från vattendrag och skyfall

- Ras, skred och erosion
- Torka och värmeböljor
- Brand
- Övriga extremväder
- Transport av farligt gods
- Vatten och avlopp, elförsörjning, transportinfrastruktur samt andra former av infrastruktur

Översvämning och skyfall

Klimatförändringarna medför ökade nederbördsmängder och fler intensiva skyfall, vilket innebär att översvämningsriskerna ökar även i inlandskommuner som Salem. Dessa förändringar ställer nya krav på planeringen av bebyggelse, infrastruktur och dagvattenhantering.

Salems kommun har flera vattendrag och sjöar, däribland Bornsjön, Uttran och Flaten vilka tillsammans med topografin skapar förutsättningar för lokala översvämningar vid kraftiga regn. De mest tätbebyggda områdena Rönninge centrum och Salems centrum är särskilt utsatta då det finns hög andel hårdgjorda ytor vilket försvårar infiltration och ökar trycket på dagvattennätet. Längs vissa vattendrag finns dessutom områden med ökad risk för översvämning vid höga flöden.

De främsta utmaningarna i Salem omfattar:

- Befintlig bebyggelse i riskzoner/lågpunkter: Vissa områden är redan bebyggda i lägen där översvämningsrisk föreligger.
- Bristande kapacitet i dagvattensystem: Dagens ledningsnät är inte dimensionerat för framtidens extrema regn, vilket kan leda till översvämningar i både gatumiljöer och fastigheter.
- Ekosystemtjänsternas begränsning: Grönområden och naturliga avrinningsvägar har minskat i takt med exploatering, vilket minskar landskapets förmåga att hantera vatten naturligt.

Ras, skred och erosion

I Salem är dessa risker i huvudsak kopplade till kommunens topografi, jordarter och närhet till vattenmiljöer. Ett förändrat klimat med ökade nederbördsmängder kan även förstärka befintliga erosionsprocesser och öka sannolikheten för markrörelser.

Salems landskap kännetecknas av höjdryggar, sprickdalsområden och sluttande terräng mot sjöar och vattendrag. Vid strandzonerna kring Flaten och Bornsjön förekommer branta slänter med varierande stabilitet. I vissa områden kan finjordiga material som silt och lera vara känsliga för vattenmättnad och belastning, särskilt i samband med höga grundvattennivåer.

Erosionsrisker finns också i områden där vattenflöden påverkar strandlinjer eller slänter, exempelvis vid kraftigt regn, snösmältning eller ökade vattenstånd. Marken kan då gradvis urholkas vilket på sikt kan orsaka ras eller skred, särskilt där marken redan är påverkad av exploatering, avvattning eller vägar.

Salems främsta utmaningar kopplade till ras, skred och erosion omfattar:

- Brist på uppdaterade geotekniska data: I flera områden saknas detaljerade stabilitetsanalyser, vilket gör att markens förutsättningar behöver utredas i tidigt skede vid planering av ny bebyggelse och infrastruktur i dessa områden.
- Risk för skador på befintlig bebyggelse: Vissa äldre bostadsområden kan vara lokaliserade i eller nära riskzoner utan dokumenterad riskbedömning.
- Ökad nederbörd och andra extrema väderhändelser kan försvaga marken och påskynda erosionsprocesser.

Torka och värmeböljor

Perioder av torka och långvarig värme väntas bli vanligare i Sverige. För Salem innebär detta nya typer av utmaningar som berör såväl bebyggelsens utformning som dricksvattenförsörjning, grönstruktur och folkhälsa.

Längre torrperioder kan leda till minskade grundvattennivåer, vilket påverkar vattentillgången i sjöar och vattendrag. Det kan också leda till ökad brandrisk i skog och mark vilket särskilt påverkar de skogsdominerade områdena i kommunen i norra delen av kommunen samt delar av områdena runt motorvägen. Långvarig värme och torka kan även stressa växtlighet och grönområden vilket kan leda till förlust av träd och grönområden vilket i sin tur påverkar ekosystemtjänster såsom luftrening, skuggning och dagvattenreglering. Vid torka ökar också risken för sättningar i lerjordar vilket kan påverka infrastruktur och byggnader.

Salems främsta utmaningar kopplat till torka och värmeböljor:

- Värmeöeffekter i tätorterna: Tätbebyggda miljöer med låg andel vegetation och hög andel hårdgjorda ytor riskerar att ackumulera värme, vilket förvärrar effekterna av värmeböljor i dessa områden.
- Dricksvattenförsörjningens sårbarhet: Kommunens vattenförsörjning är delvis beroende av regionala system där kapaciteten kan bli ansträngd vid längre torrperioder samt om vattentemperaturen blir för hög. Dricksvattensystemen klarar inte av att rena vattnet i den utsträckning som krävs om det blir för varmt.
- Värmeböljor är en risk för särskilt utsatta grupper: Äldre, barn och personer med nedsatt hälsa är extra känsliga för höga temperaturer, särskilt i områden med låg tillgång till skugga och svalka.
- Grönområdets funktion och tillgänglighet: Torka kan leda till förlust av träd och vegetation, vilket påverkar rekreationsvärden, den biologiska mångfalden samt ekosystemtjänster.

Transport av farligt gods

Transporter av farligt gods utgör en nödvändig del av dagens samhälle, men medför också potentiella risker för människor och miljö. I Salem sker transporter av farligt gods främst på väg och järnväg,

genom ett antal strategiska transportstråk. Detta ställer särskilda krav på översiktsplaneringen vad gäller lokalisering av bebyggelse, känslig verksamhet och infrastruktur.

Lokala förutsättningar

I Salem passerar transporter av farligt gods framför allt:

- E4/E20, som löper genom kommunen (primär
- Järnvägen genom Rönninge (primär)
- Salemsvägen och Säbyvägen (sekundära vägar för farligt gods)

De primära stråken för farligt gods är viktiga för godsflöden i hela landet samt för regionen och trafikeras regelbundet av transporter som kan omfatta brandfarliga, explosiva, giftiga eller miljöfarliga ämnen. På de lokala gatorna transporteras farligt gods till bland annat ishall, bensinmack och från återvinningscentralen.

De främsta utmaningarna i Salem kopplat till farligt gods är:

- Befintlig bebyggelse nära transportstråk: I vissa fall finns bostäder, skolor eller andra känsliga verksamheter belägna relativt nära vägar eller järnväg där farligt gods transporteras.
- Planering av nya bostadsområden: I takt med att kommunen växer ökar behovet av att ta hänsyn till farligt godsleder, detta gäller främst utbyggnad av Salems centrum samt utredningsområdet längs med Salemsvägen.

Robust infrastruktur

Ett fungerande samhälle är beroende av robust infrastruktur för bland annat transporter, elförsörjning, vatten och avlopp. Samtidigt är denna infrastruktur sårbar för olika typer av störningar, både plötsliga och gradvisa, vilket kan få allvarliga konsekvenser för människors liv och hälsa, miljön samt samhällsfunktioner.

Salem genomkorsas av flera typer av samhällsviktig infrastruktur, bland annat E4/E20, järnväg genom Rönninge, elnät och transformatorstationer – delar av det regionala och lokala distributionsnätet, vatten- och avloppssystem (VA) samt dagvattenanläggningar. Störningar i någon av dessa funktioner kan påverka stora delar av kommunen och även ha regionala konsekvenser.

De största riskerna kopplade till infrastruktur i Salem kan sammanfattas i följande punkter:

- Kapacitetsbrist i VA- och dagvattensystem: Vid ökande befolkning och förändrat klimat ökar belastningen på avloppssystem och dagvattenanläggningar, vilket kan leda till översvämningar eller utsläpp.
- Sårbarhet vid elavbrott: Extremväder, ledningsfel eller störningar i distributionsnätet kan påverka stora delar av samhället, inklusive kritiska verksamheter såsom skolor och äldreboenden.

- Beroende av enstaka väg- och järnvägsförbindelser till/från kommunen: Begränsad redundans i transportsystemet gör kommunen känslig för trafikavbrott, olyckor eller underhållsarbeten.
- Klimatpåverkan och naturrelaterade risker: Skyfall, stormar och markrörelser kan skada eller slå ut infrastruktur som inte är anpassad för extrema väderförhållanden, vilket kan leda till påverkan enligt ovan.
- Digital sårbarhet: Ökat beroende av el- och kommunikationsnät innebär att avbrott snabbt kan påverka flera samhällssektorer samtidigt.

Civil beredskap

Kommunen har ett grundläggande ansvar för att upprätthålla samhällsviktig verksamhet även under kriser och vid höjd beredskap. Som en del av den civila beredskapen bidrar kommunen till samhällets samlade förmåga att motstå och hantera kriser, höjd beredskap och ytterst krig. Detta innebär att kommunen ska kunna hantera störningar i el- och vattenförsörjning, IT och kommunikation, samt säkerställa att omsorg, vård och trygghetstjänster fungerar även under påfrestande förhållanden.

Vid höjd beredskap kan kommunen snabbt behöva omfördela resurser och prioritera kritiska funktioner. En central uppgift blir då att säkerställa kommunens krigsorganisation samt att planera för mottagande av evakuerade eller militära förband. Samtidigt som hänsyn tas till civilbefolkningens behov av information, trygghet och grundläggande service.

De största utmaningarna för Salem inom området civil beredskap är samtliga utmaningar som nämnts ovan som handlar om "översvämningar och skyfall", "Ras, skred och erosion", "torka och värmebölja", "transport av farligt gods" och "robust infrastruktur".

Skydd för civilbefolkningen

Kommunen har ett övergripande ansvar att värna om invånarnas trygghet och säkerhet. Arbetet omfattar såväl social och omsorgsrelaterad säkerhet, där kommunen erbjuder stöd till personer som inte själva kan tillgodose sina behov, som fysisk säkerhet genom planering av trygga miljöer och tillgång till skyddade lokaler.

Salem arbetar aktivt för att säkerställa att det vid en kris finns ändamålsenliga lokaler som invånare kan använda för skydd, samling och stöd. Dessa lokaler ska vara strategiskt placerade utifrån befolkningsfördelning, tillgänglighet, infrastruktur och identifierade klimatrisker såsom översvämning, stormar och värmeböljor.

De främsta utmaningarna i Salem kopplat till skydd mot civilbefolkningen är:

- Begränsad tillgång till strategiskt belägen mark, lokaler som kan nyttjas vid krissituationer är begränsade i Salem. Många av de byggnader och platser som är mest lämpliga utifrån läge, tillgänglighet och teknisk infrastruktur används redan av samhällsviktiga verksamheter.

- Sårbarhet i bebyggelsestrukturen, Salems kommuns bebyggelsestruktur är i huvudsak koncentrerad till Rönninge och Salem. Detta skapar en geografisk obalans där service, samhällsfunktioner och beredskapslokaler huvudsakligen finns samlade i tätorterna och därmed inte lika nåbara för de som bor norr om E4/E20.

Behov och utveckling

Riskenivåer

Det går inte att helt utesluta risker i samhällsplaneringen då det alltid finns risker i samhället. En acceptabel risknivå är den nivå av risk som bedöms vara tillräckligt låg för att tillåta användning av ett område för ett visst ändamål, utan att människor, egendom eller miljön utsätts för oacceptabel fara, givet att rimliga skyddsåtgärder vidtas. Det finns ingen generell definition utan bedömning behöver göras från fall till fall. Viktiga aspekter i bedömningen är vilken typ av risk som råder, sannolikhet och konsekvens om risken inträffar, typ av markanvändning/verksamhet, vilka skyddsåtgärder som kan vidtas, gällande regler och riktlinjer.

Vid all detaljerad planering ska därmed riskfyllda områden identifieras och hanteras enligt försiktighetsprincipen. Områden med hög risknivå bör undvikas för ny bebyggelse, alternativt krävs vidare utredning och skyddsåtgärder innan de rekommenderas för ny bebyggelse.

Översvämning från vattendrag och skyfall

I översiktsplaneringen är det centralt att identifiera översvämningsrisker genom kartläggning och modellering, samt att integrera klimatanpassningsperspektivet i den fysiska planeringen. Salems kommun redovisar Länsstyrelsens skyfallskartering som ett övergripande underlag för att identifiera översvämningsrisker. Detta behöver dock kompletteras med mer omfattande analyser för att verkligen identifiera riskerna då utredningen till exempel inte utgår från marktyp utan enbart från höjddata.

För att minska risker för översvämningar bör ny bebyggelse undvikas i lågpunkter och andra översvämningskänsliga områden. Multifunktionella ytor som parker och grönstråk bör användas i högre utsträckning i kommunen för att hantera översvämningsrisker, bland annat föreslås ett idrottsområde söder om motorvägen som skulle kunna användas som en multifunktionell yta för idrott, lek men även som buffertzon för dagvatten vid kraftiga regn.

Kommunens tillgång till natur och grönska är en tillgång som kan ta upp stora regnmängder och på så sätt avlasta dagvattennätet vid kraftiga regn. Kommunens gröna struktur bör bevaras men här behöver också avvägningar göras mellan utveckling av ny bebyggelse och bevarande av grönstruktur. Vid exploatering av grönområde kan en åtgärd vara att stärka och höja naturvärdena i ett närliggande grönområde genom att tillföra mer växtlighet och vegetation som kompenserande åtgärd. Grönstruktur bör bevaras i lokala lågpunkter.

I planering av nya bostadsområden är det viktigt att tänka på lokalt omhändertagande av dagvatten samt att kravställa på genomsläppliga ytor. Detta för att minska risken för etablering av stora och ej genomsläppliga ytor som riskerar att belasta dagvattennätet. Vattenmängder behöver kunna ta sig till kommunens befintliga sjöar och vattendrag för att minska risken för översvämningar. Vid nybyggnation är det därmed viktigt att tänka på att inte stänga vägar för vatten mot viktiga recipienter; främst Flaten och Uttran.

I befintliga områden kan i den mån det är möjligt hårdgjorda ytor byggas om till permeabla ytor och/eller semipermeabla ytor. Parkeringar är särskilt utsatta och kan byggas om med en dränerande beläggning samt kompletteras med trädplanteringar.

Ras, skred och erosion

Kommunen redovisar i mark- och vattenanvändningskartan utsatta områden för ras, skred och erosion. I dessa områden bör ny bebyggelse och infrastruktur undvikas. Det kan finnas fler områden som är utsatta för instabilitet och erosion därför är det viktigt att kommunen genomför geotekniska utredningar i planområden med lutande terräng och/eller där det finns instabila jordarter.

I utsatta lägen bör kommunen arbeta med terränganpassning och vegetation som stabiliserande åtgärder för att minska riskerna för ras och skred.

Torka och värmeböljor

För att möta utmaningarna kopplade till torka och värmeböljor behöver kommunen integrera åtgärder i den fysiska planeringen som minskar effekterna av torka och värmeböljor. Grönstruktur sänker temperaturen och skapar skugga medan hårdgjorda ytor såsom exempelvis asfalterade parkeringar alstrar värme och gör att dessa platser blir ännu varmare. Platser där mycket värme samlas kallas för värmeöar.

Vid ny- och ombyggnation behöver kommunen generellt främja trädplantering, gröna tak och fasader samt använda sig av detaljplanebestämmelser om markens anordnande, för att på så sätt styra samhällsplaneringen mot mer grönska och vegetation och mindre hårdgjorda ytor.

I befintliga områden behöver kommunen se över de offentliga utemiljöerna och i den mån det behövs även utveckla utemiljöerna med fokus på att det ska vara svalkande miljöer. Detta är särskilt viktigt där särskilt utsatta grupper vistas (barn och unga samt äldre) det vill säga exempelvis i parkmiljöer i anslutning till äldreboenden samt förskole- och skolgårdar. I de fall kommunen inte är markägare kan kommunen informera om grönstrukturens fördelar till privata markägare.

Kommunen behöver säkerställa tillgång till grönområden och vegetation i alla kommunens delområden för att mildra värmeeffekter och stärka ekosystemtjänster. Salems kommun behöver främst arbeta med Salems centrum och området i direkt anslutning till Salems centrum då dessa

områden har högre andel hårdgjorda ytor och längre till större sammanhängande grönområden om minst en hektar.

Transport av farligt gods

Foto: Mostphotos/[Johan Bjurer](#)

För att förebygga och minimera risker kopplade till farligt gods krävs att kommunen integrerar dessa frågor i översiktsplaneringen. Om bebyggelse planeras i anslutning till väg för farligt gods behöver en lokal riskanalys genomföras där man tittar på sannolikhet och konsekvens av olika tänkbara scenarion såsom exempelvis utsläpp av gaser eller vätskor, brand och trafikolycka med kemikalieläckage.

Den lokala riskanalysen ska ta hänsyn till vilken typ av bebyggelse som planeras. Om det är bebyggelse där människor varaktigt vistas såsom exempelvis vårdlokaler, skola, äldreboende, bostäder samt diverse samlingsplatser/lokaler är kraven högre medan kraven är lägre för bebyggelse som anses som mindre känslig - exempelvis lager. Planering och skydd behövs dock alltid men kan anpassas efter bebyggelsetyp. Barriäreffekter såsom bullervallar, skyddsavstånd, grönzoner och tekniska lösningar kan övervägas för att minska konsekvenser vid en eventuell olycka.

Bebyggelse för särskilt sårbara grupper (exempelvis förskolor, skolor, äldreboenden) ska som huvudregel inte placeras inom områden med förhöjd risk till följd av närhet till farligt godstransportled. Undantag kan göras om tillräckliga skyddsåtgärder kan vidtas och detta styrks genom riskanalys.

Robust infrastruktur

Samhällsplaneringen ska skapa förutsättningar för att kommunens verksamheter och funktioner kan upprätthållas vid kriser, olyckor och höjd beredskap. Kommunen ska verka för en robust och resilient infrastruktur som klarar såväl en växande befolkning som ett förändrat klimat. Planeringen ska bidra till att minska sårbarheter och säkerställa att samhällsviktiga verksamheter och funktioner kan upprätthållas även vid störningar.

Vatten, avlopp och dagvatten

Vid ökande nederbörd och urbanisering ökar belastningen på VA- och dagvattensystem. Detta medför risk för översvämningar, baktryck i ledningar och utsläpp till recipienter. Kommunen ska verka för att dagvatten i första hand omhändertas lokalt, genom exempelvis fördröjningsmagasin, grön infrastruktur och öppna dagvattensystem. Riskbedömningar för översvämning ska ingå vid detaljplanering i områden med kända kapacitetsbrister eller känsliga vattenflöden. Nya dagvattenledningar bör samlokaliseras med annan infrastruktur i första hand.

Energiförsörjning

Elnätet är känsligt för störningar till följd av stormar, ledningsfel eller belastningstoppar. Samhällsviktiga verksamheter riskerar påverkan vid längre avbrott. Lokalisering av samhällsviktig verksamhet (till exempel skolor, vård) ska ske med hänsyn till redundans och tillgång till reservkraft. Möjligheter till decentraliserad elförsörjning, som solceller och batterilösningar, bör beaktas i kommunen och vid ny bebyggelse. Denna del kommer utvecklas efter samrådet då kommunen har uppdrag att utreda möjligheter till lokal produktion av fossilfri el under år 2026.

Transportinfrastruktur

Kommunens in- och utpendling är i hög grad beroende av ett fåtal väg- och järnvägsförbindelser. Vid avbrott uppstår snabbt konsekvenser för tillgänglighet och samhällsservice. Kommunen ska i samverkan med Trafikverket och Region Stockholm verka för ökad redundans i väg- och kollektivtrafiksystemet både inom kommunen men också i regionen.

Vid planering av ny bebyggelse ska möjligheter till alternativa transportvägar och gång- och cykelanslutningar vägas in. Beredskapsplanering ska säkerställa att samhällsviktiga verksamheter såsom vård, räddningstjänst, äldreomsorg och skolor kan upprätthållas vid längre trafikavbrott. Detta förutsätter tillgång till alternativa transport- och leveransvägar som möjliggör nödvändiga transporter och insatser.

Digital infrastruktur

Samhällets ökade beroende av digital kommunikation och el kräver att infrastrukturen utformas med redundans och robusthet. Kommunen ska främja bredbandsutbyggnad med god redundans och tillgänglighet även vid elavbrott.

Räddningstjänst

Kommunens fysiska planering ska bidra till att räddningstjänsten har förutsättningar att kunna genomföra effektiva och säkra insatser. Lokalisering av bebyggelse och infrastruktur ska ske så att det är möjligt att upprätthålla en godtagbar säkerhetsnivå för människor, egendom och miljö vid olyckor och bränder.

Kommunen ska i samverkan med räddningstjänsten analysera insatstider och tillgänglighet vid större exploateringar samt vid förändring i trafikstrukturen. Vid detaljplanläggning av ny bebyggelse ska planerna möjliggöra att räddningstjänsten kan komma fram till byggnader, brandposter, vändplatser och insatsvägar enligt gällande föreskrifter. Om byggnader kommer få längre insatstider behöver materialval anpassas för att ta höjd för ett högre tekniskt brandskydd. Räddningstjänstens yttranden ska inhämtas i planprocessen i områden där insatstiden bedöms vara lång eller där särskilda risker föreligger.

Trygghet

Mörk gång- och cykelväg. Foto Mostphotos

Kommunen behöver arbeta med att stärka trygghet i kommunen. Trygghet är en grundläggande aspekt av ett hållbart samhälle. Kommunens fysiska planering ska bidra till en trygg livsmiljö för alla invånare, där otrygghet och risk för brott förebyggs genom bland annat samhällsplanering.

På kommunens trygghetsvandringar har det framkommit att de platser som främst upplevs som otrygga är platser där det inte rör sig så många andra människor samt kommunens centrummiljöer. Mer konkret kan det handla om kommunens gång- och cykelvägar (i främst kommundel Salem) som ligger en bit från bebyggelse och i naturmiljöer. Det handlar även om cykelgaraget i Rönninge som upplevs som en oövervakad plats då det är svårt att se in i garaget när man vistas där. Mörka platser är också något som brukar lyftas fram som otryggt.

Kommunen kan med samhällsplanering arbeta för att öka tryggheten. Nedan listas några områden som kommunen behöver arbeta vidare med:

- Skapa multifunktionella platser där människor rör sig en större del av dygnet. Platser där fler rör sig under större del av dagen skapar levande miljöer som också ger en ökad social kontroll som påverkar både säkerheten och tryggheten.
- Arbeta med belysning och siktlinjer är viktigt för att skapa trygghet. Belysning skapar överblickbarhet och därför behöver kommunen arbeta med belysning på platser som upplevs som mörka i kommunen. Vegetation och växtlighet bör placeras så att den inte påverkar siktlinjer och överblickbarheten nämnvärt, detta är särskilt viktigt i närheten av gångvägar, lekplatser och parker.

Samverkan

Alla kris-, säkerhets- och beredskapsfrågor kan inte lösas inom kommunens gränser. Därför är det viktigt att samverkan sker mellankommunalt, regionalt och nationellt beroende på fråga. Genom en ökad samverkan med närliggande kommuner där man delar vissa beredskapsfunktioner skulle exempelvis markanvändningen kunna effektiviseras då alla funktioner inte alltid behöver finnas i varje enskild kommun. Samverkan som finns för dessa frågor behöver fortsätta men stärkas när det kommer till mellankommunal samordning av funktioner.

För att främja en effektiv och sammanhållen samverkan med viktiga aktörer i Salems kommun behöver det ske en tidig dialog i detaljplaneringen. För att få perspektiv på hur olika förändringar i strukturen kan påverka till exempel polisen, ambulans och räddningstjänstens verksamhet i kommunen.

Civil beredskap

Kommunen behöver aktivt arbeta för att stärka den civila beredskapen. Detta behöver ske genom kontinuerlig uppföljning av civilförsvars- och beredskapsfrågor, samt genom att avsätta resurser för att uppfylla gällande lagkrav och möta framtida behov.

För att främja den civila beredskapen behöver beredskapsperspektivet integreras i samtliga processer som rör avveckling och uppförande av nya lokaler. Byggnader bör utformas med hänsyn till krissituationer, exempelvis genom möjligheter till reservkraft för samhällsviktiga verksamheter. Eftersom att kommunen är beroende av externa aktörer för vattenförsörjning, eldistribution och avfallshantering behöver beredskapsperspektivet även vara en grundläggande del i samtliga avtal.

Skydd för civilbefolkningen

Kommunen behöver arbeta aktivt för att säkerställa att hela kommunen har möjlighet att ta del av de säkerhetsåtgärder som planeras vid kris eller krig. Detta genom att vid byggnationer säkerställa att skydd av civila befolkningsperspektivet alltid är med i planeringen. Den bebyggelsen som uppförs i dag skiljer sig i utformningen från äldre byggnader, där källarvåningar ofta hade en naturlig skyddsfunktion. Dagens hus och flerbostadshus saknar i regel sådana strukturer, vilket minskar möjligheten att nyttja dessa platser till skyddade utrymmen. I dag finns skyddsrumspatser för cirka hälften av Salems befolkning. Vid framtida förtätningar och nybyggnation behöver kommunen därför beakta möjligheter till skydd för civilbefolkningen och planera för en mer robust bebyggelsestruktur.

Detta gäller även kommunens verksamheter. Kommunen behöver arbeta för att få robustare verksamheter som klarar sig längre. Detta genom att involvera risk och säkerhetsfrågor i detaljplaneprocessen. För att detta ska vara möjligt behöver kommunen vid utformning av lokaler för verksamheter ta beredskapsperspektivet iakt. Detta innefattar möjligheter till utökad lagerhållning, utrymme för nödvatten och reservkraft med mera.

Kommunen har ett övergripande ansvar för samtliga invånare. Samtidigt har varje enskild medborgare ett eget ansvar att kunna klara sig utan stöd från myndigheter under minst en veckas tid. För att stärka denna försörjningsförmåga bör kommunen värna om invånarnas möjligheter att odla egen mat. Kommunen kommer till granskningen att utreda om fler ytor kan avsättas för kolonilotter.

Strategier i korthet

- Alla typer av risker ska identifieras och hanteras enligt försiktighetsprincipen i både översikts- och detaljplanering.
- Ny bebyggelse bör inte placeras i översvämningskänsliga, erosionsbenägna eller instabila områden.
- Grönområden och multifunktionella ytor ska användas för att hantera skyfall, värme och torka.
- Detaljplaneringen ska prioritera lokalt omhändertagande av dagvatten.
- Skolor, bostäder och vårdverksamheter bör inte placeras nära leder för farligt gods eller i högriskområden.
- VA, el, transporter och digitala nät ska planeras för redundans och för att minska klimatpåverkan.
- Kommunen ska samarbeta med andra aktörer för att stärka krisberedskap och gemensam infrastruktur.

- Kommunen ska kontinuerligt stärka den civila beredskapen genom uppföljning, resursfördelning och integrering av beredskapsperspektivet i alla processer och avtal för samhällsviktiga funktioner.
- Kommunen ska säkerställa skydd för hela befolkningen vid kris eller krig genom att bland annat planera för en robust bebyggelse.'

Miljö- och hälsorisker

Radon

Radon är en radioaktiv gas som bildas naturligt när uran bryts ner i mark och berggrund. Den är osynlig, luktfri och kan tränga in i byggnader genom sprickor i grunden, otäta rörgenomföringar eller via hushållsvattnet. Långvarig exponering för förhöjda radonhalter i inomhusluft ökar risken för lungcancer, vilket gör frågan till en viktig folkhälsoaspekt.

Salems kommun ligger i ett område där det kan förekomma höga radonhalter i marken, särskilt i områden med uranrik berggrund och genomsläppliga jordarter. Äldre bebyggelse som saknar radonskyddade grundkonstruktioner löper särskilt hög risk.

Behov och utveckling

I takt med att kommunen växer och fler bostäder planeras, behöver hänsyn tas till radonrisken i både nybyggnation och befintlig bebyggelse. Det finns behov av en radonkartering för att kunna ge tydliga planeringsförutsättningar.

Strategier i korthet

- Ta fram en kommunal markradonkarta För att ge planeringsunderlag och vägledning i detaljplanering, bygglovsprövning och information till allmänheten.
- Ställ krav på radonsäker grundläggning i detaljplan och bygglov
I områden med känd förhöjd radonhalt ska byggnader uppföras med radonskyddade konstruktioner enligt gällande normer
- Följ upp radonmätningar i skolor, förskolor och andra känsliga verksamheter.
- Integrera radonperspektivet i översikts- och detaljplanering. Säkerställ att markradon beaktas i ett tidigt skede av planprocessen för att förebygga framtida hälsorisker.

Förorenade områden

Förorenade områden är platser där mark, grundvatten eller sediment förorenats till följd av tidigare eller pågående verksamheter, till exempel industrier, verkstäder, drivmedelsstationer eller deponier. Dessa föroreningar kan innebära risker för människors hälsa och miljön, särskilt i samband med

markanvändningsförändringar. I Salems kommun finns flera utpekade potentiellt förorenade områden.

Information om misstänkt och konstaterat förorenade platser finns hos kommunen samt i den så kallade EBH-portalen som förvaltas av Länsstyrelserna. Dessa punkter utgör potentiellt eller konstaterat förorenade områden som kräver uppföljning eller åtgärder. Kommunen är en viktig aktör i att beakta dessa områden i planeringen och i samverkan med andra myndigheter. I kommunen finns 95 identifierat potentiellt förorenade områden. Vissa har riskklassats men inte alla.

Behov och utveckling

Förorenade områden kan utgöra risker för både människors hälsa och miljö. Om sådan mark bebyggs eller förändras utan att föroreningar först har utretts och hanterats, kan de spridas och exponeras i större utsträckning. Detta gäller särskilt i ett förändrat klimat, där ökad nederbörd, höga vattenflöden och förändrade grundvattennivåer kan bidra till att föroreningar mobiliseras och sprids till omgivande mark, vattenmiljöer och grundvatten.

I samband med markutveckling är det därför avgörande att tidigt undersöka om marken är förorenad och vid behov genomföra åtgärder som minskar påverkan. En positiv aspekt är att exploatering av tidigare använda industri- eller verksamhetsområden ofta möjliggör saneringar som annars inte skulle ha genomförts. Förekomst av föroreningar är därmed inte nödvändigtvis alltid ett hinder för utveckling, utan kan istället utgöra ett incitament att rusta upp och säkra området för framtida användningsområden.

Arbetet med att identifiera och åtgärda förorenade områden i Salems kommun sker idag framför allt genom:

- Plan- och bygglovsprocesser där miljötekniska undersökningar krävs vid misstanke om markförorening.
- Miljötillsyn inom ramen för kommunens tillsynsansvar enligt miljöbalken.

Det långsiktiga målet är att förorenade områden ska hanteras i linje med det nationella miljömålet Giftfri miljö – där ämnen som kan skada människor eller ekosystem ska fasas ut och befintliga föroreningar åtgärdas.

Inom vattenskyddsområdet för Bornsjön finns identifierade EBH-punkter som kan innebära en risk för dricksvattenkvaliteten om de inte hanteras korrekt. Dessa platser bör utredas och kartläggas och beroende på resultat åtgärdas för att säkerställa vattenförsörjningen på lång sikt.

Kommunen behöver i arbetet med förorenade områden också arbeta proaktivt med information och samverkan med fastighetsägare, exploatörer och myndigheter. Här kan översiktsplanekartan användas som stöd för denna typ av dialog och samverkan.

Strategier i korthet

- Kommunen ska i enlighet med kommunens handlingsplan för förorenad mark prioritera arbetet med nedlagda deponier.
- Kommunen ska genom tillsynen och den fysiska planeringen minimera effekter av översvämningar eller skred som berör prioriterade förorenade områden som har fått, eller får, riskklass 1 eller 2.
- Säkerställ att relevanta miljötekniska undersökningar genomförs vid detaljplanering i misstänkt förorenade områden.
 - Använd planläggningen för att anpassa markanvändningen efter föroreningssituationen - I de fall där föroreningar bedöms kunna vara kvar utan att utgöra oacceptabel risk, kan marken planläggas för mindre känsliga användningsändamål.
- Informera fastighetsägare och exploatörer om ansvar och skyldigheter och förtydliga det juridiska ansvaret för undersökning och sanering enligt 10 kap. miljöbalken.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer (MKN) för luft, vatten och buller är framtagna för att skydda människors hälsa och miljön.

Vid all fysisk planering i Salems kommun måste dessa normer beaktas. Nya verksamheter eller markanvändningar får inte leda till att miljökvalitetsnormerna överskrids. Om befintliga normer inte uppfylls kan kommunen bli skyldig att vidta åtgärder inom ramen för särskilda åtgärdsprogram, som fastställs av ansvariga myndigheter.

Miljökvalitetsnormerna för utomhusluft omfattar bland annat halterna av partiklar (PM10 och PM2,5), kvävedioxid, marknära ozon och andra föroreningar. Vissa normer är bindande gränsvärden som inte får överskridas, medan andra är målsättningar som bör eftersträvas. I Salems kommun, där närheten till större vägar som E4 och pendeltågstrafik kan påverka luftkvaliteten lokalt, är det viktigt att i planeringen sträva efter lägre föroreningshalter än de lagstadgade gränserna. I nuläget har kommunen godkända nivåer enligt miljömål och WHO:s riktvärden.

Miljökvalitetsnormerna för vatten omfattar sjöar, vattendrag och grundvatten i kommunen. Enligt EU:s ramdirektiv för vatten och svensk lagstiftning ska alla vattenförekomster uppnå god ekologisk och kemisk status. För Salem innebär det att till exempel Bornsjön och andra vattenområden ska skyddas från negativ påverkan, och vid behov omfattas av åtgärdsprogram som beslutas av Norra Östersjöns vattendistrikt.

Buller definieras som oönskat ljud som kan vara störande eller skadligt för hälsan. I Salem är buller främst kopplat till vägtrafik, järnväg och vissa verksamheter. Långvarig exponering för höga ljudnivåer kan leda till negativa hälsoeffekter såsom stress, sömnsvårigheter och ökad risk för hjärt-kärlsjukdomar. Kommunen arbetar därför med att förebygga och minska bullerexponering genom planering och tillämpning av riktvärden, särskilt i planering av nya bostadsområden.

Behov och utveckling

För att förbättra luftkvaliteten i Salem krävs en kombination av åtgärder. Ett effektivt sätt att minska partikelhalter är att arbeta för att fler resor sker med gång, cykel eller kollektivtrafik i stället för bil. En minskad andel dubbdäck bidrar också till minskad partikelbildning. Vilket drivmedel som ett fordon använder påverkar också partikelhalter. För att minska behovet av användande av bil är det viktigt att Salems kommun håller planeringsinriktningen att ny bebyggelse planeras i anslutning till befintlig bebyggelse och främst i direkt anslutning till kollektivtrafik.

Vid planering och utveckling av nya områden i kommunen är det viktigt att säkerställa att utvecklingen inte motverkar möjligheten för vattenförekomster att uppnå den status eller potential som anges av miljökvalitetsnormerna. I Salems kommun är det Uttran som är en utpekad vattenförekomst med potential att uppnå god ekologisk status. Vid planering och utveckling av områden i kommunen i anslutning till Uttran eller Uttrans avrinningsområde är det således viktigt att ta hänsyn till detta. För att förbättra vattenkvaliteten i Uttran bör detaljplanelagd våtmark vid Västra Garnudden anläggas.

Dagvattenhantering bör i samtliga utbyggnadsprojekt integreras i ett tidigt skede för att förebygga negativ påverkan på sjöar, vattendrag och grundvatten.

Kommunen har i ny översiktsplan pekat ut någon ny verksamhetsmark med det är av stor vikt att verksamheter lokaliseras på ett sätt som inte ökar bullerexponeringen för befintliga bostäder. I de fall bullerexponering inte helt kan undvikas, t ex i anslutning till vägar med hög trafikering kan det enligt gällande riktlinjer ändå vara möjligt att uppföra bostäder. Detta under förutsättning att man byggnadstekniskt kan tillskapa en tyst sida och andra eventuellt relevanta bullerskyddsåtgärder vidtas.

Strategier i korthet

- Bebyggelseutveckling ska inte försämra vattenkvaliteten eller leda till att miljökvalitetsnormer för vatten inte uppnås.
- Anlägg våtmarker för att minska läckage av övergödande och skadliga ämnen från jord- och skogsbruk till vattendrag och sjöar.
- Tillämpa riktvärden för trafikbuller samt allmänna råd om industri- och verksamhetsbuller enligt Boverkets vägledning vid planläggning och bygglovsprövning av bostäder.
- Vid planering i bullerutsatta områden ska bebyggelsen:
 - utformas och placeras för bästa möjliga ljudmiljö
 - ha bostadsrum mot tyst sida om det behövs för att klara riktvärden för buller
 - utformas med attraktiva innergårdar och skyddade sidor för att minska den negativa bullerupplevelsen.
- Parker och grönområden ska skyddas mot buller.
- Vägtrafik ska anpassas till bostadsbebyggelse. Om risk finns att miljökvalitetsnormer överskrids ska trafiken begränsas eller omdirigeras.

- Vid planläggning ska luftkvaliteten utredas och lösningar föreslås för att undvika överskridande av miljökvalitetsnormer för utomhusluft.
- I områden där modellberäkningar visar höga halter av partiklar och ämnen bör nya detaljerade beräkningar eller mätningar genomföras som beslutsunderlag.

Avfall och återvinning

Bakgrund

Den kommunala avfallshanteringen sköts av det kommunalägda avfallsbolaget SRV. Avfallshanteringen kräver ytor för insamling, sortering och återvinning. I Salems kommun finns återvinningsstationer och en återvinningscentral.

Salem har, tillsammans med Haninge, Huddinge, Nynäshamn, Botkyrka och det gemensamt ägda avfallsbolaget SRV Återvinning AB, tagit fram en avfallsplan som beskriver hur avfallshanteringen ska bedrivas fram till år 2030. Planen utgår från EU:s avfallshierarki och avfallstrappan, där det främsta målet är att förebygga att avfall uppstår. I andra hand ska produkter återanvändas, i tredje hand ska material återvinnas. Därefter kan avfallet nyttjas på annat sätt, exempelvis genom energiåtervinning, och i sista hand deponeras.

Behov och utveckling

Med god tillgänglighet till anläggningar och system för insamling, sortering, återvinning och återbruk för alla kommuninvånare skapas goda förutsättningar för långsiktig och hållbar avfallshantering. Kommunen kommer fortsatt att arbeta med att uppkomsten av avfall förebyggs, produkter återanvänds, material återvinns och energi utvinns för att öka det cirkulära flödet i enlighet med avfallsplanen. I planering av nya projekt ska hänsyn tas till markbehoven som krävs för avfallshanteringen.

Från och med januari 2027 ska all avfallsinsamling ske fastighetsnära, detta ställer krav på nya planerade områden men även befintliga områden där ytor behöver avsättas. Just nu utreds system för fastighetsnära insamling för SRV:s kommuner och översiktsplanen kommer kompletteras med fler ställningstaganden efter samrådet när dessa utredningar kommit längre.

Strategier i korthet

- I samband med detaljplan för ny- eller ombyggnation ska plats reserveras för återvinningsstationer och bostadsnära insamling av förpackningar och returpapper.
- Avfallshanteringen ska planeras så att framkomlighet garanteras för både hämtningsfordon och hämtningspersonal. Dessutom ska tillgängligheten för avfallslämnare vara god.

- Ytor för insamling av förpackningar och returpapper ska avsättas bostadsnära i enlighet med nya lagkrav om fastighetsnära insamling
- Kommunens avfallsplan ska följas i alla skeden i planeringen.

Energiförsörjning

Bakgrund

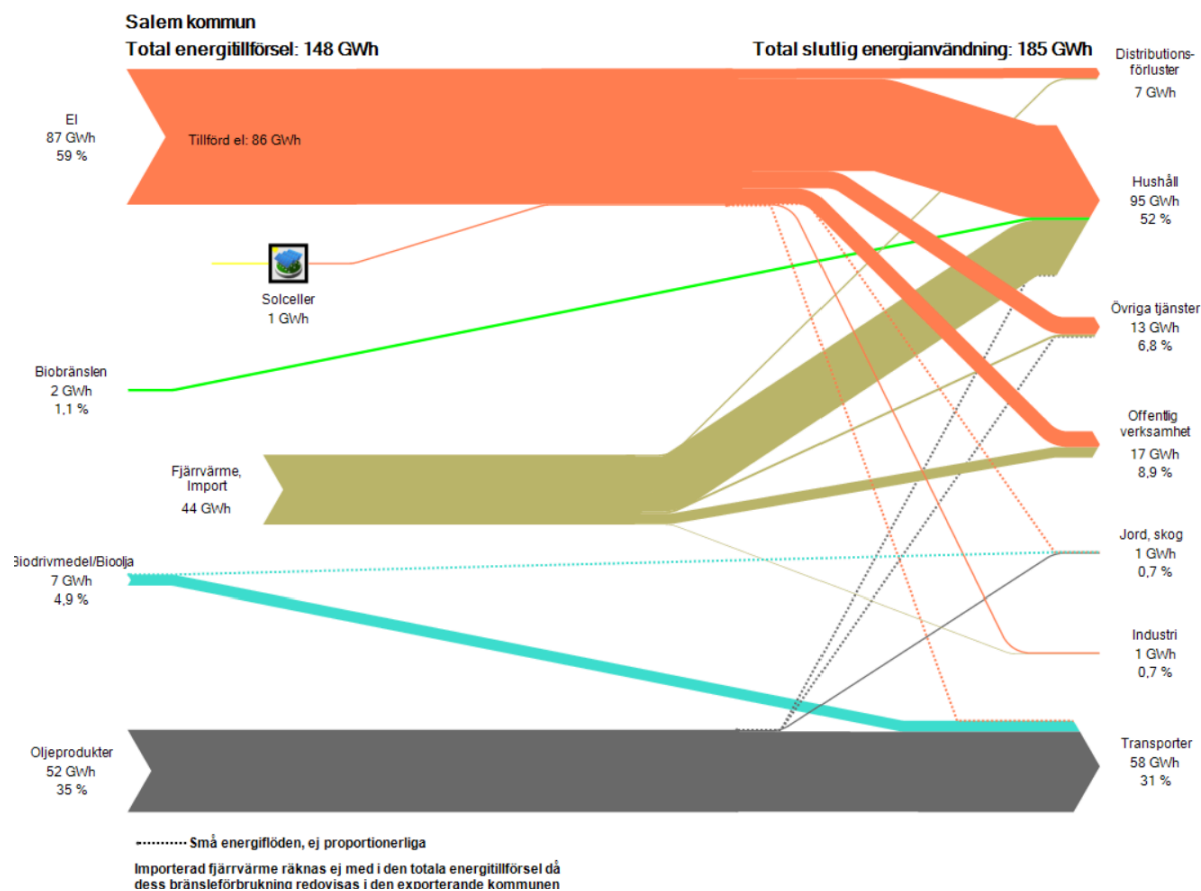
En trygg, hållbar och effektiv energiförsörjning är en grundförutsättning för att samhället ska fungera. I takt med ökade krav på att ställa om till ett fossilfritt energisystem behöver kommunerna ta ett tydligare ansvar i planeringen för hur energi produceras, distribueras och används.

Detta avsnitt i översiktsplanen beskriver Salems kommunala mål, inriktningar och ställningstaganden kopplade till energiförsörjningen på lång sikt. Syftet är att visa hur kommunen genom fysisk planering kan bidra till ett robust, effektivt och klimatsmart energisystem. Det innefattar att ta ställning till mark- och vattenanvändning för energiproduktion, till exempel solenergi, vindkraft och biogas, samt att stödja en hållbar energianvändning inom bebyggelse, transporter och kommunal verksamhet.

Avsnittet utgår från nationella energi- och klimatmål, inklusive det kommunala målet om nettonollutsläpp till år 2045, och är i linje med Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen – RUFS 2050, som betonar behovet av en resurseffektiv och säker energiförsörjning i takt med att regionen växer. Delkapitlet har även tagit hänsyn till Länsstyrelsens tematiska underlag om energiförsörjning i Stockholms län (2023), där utmaningar som kapacitetsbrist i elnäten, behovet av energiplanering i samverkan samt möjligheter för ökad lokal energiproduktion lyfts fram. Den kommunala energiplanen har också legat som grund för avvägningar och bedömningar.

Salems kommun har i dag en energiförsörjning som till stor del är beroende av externa system, särskilt eldistribution från det regionala elnätet samt fjärrvärme från Södertörns Fjärrvärme AB. Kommunen har begränsad egen energiproduktion, men intresset för lokal och småskalig produktion – särskilt solenergi – har ökat under senare år, både från privatpersoner och verksamheter.

Den största delen av energianvändningen i Salem sker inom bostäder och service, följt av transporter. El står för en betydande andel av energibehovet, inte minst inom bostadssektorn. Fjärrvärme är väl utbyggt i Rönninge samt Salem och används främst för uppvärmning av flerbostadshus, offentliga lokaler och viss verksamhet. I småhusområdena är el och olika värmepumpar vanligt förekommande för uppvärmning, och vissa fastigheter använder fortfarande lösningar som pellets eller olja, även om detta minskar.

Energitillförsel och energianvändning i kommunen år 2020 Källa: WSP

Energisystemets robusthet

Salem ligger inom ett elområde som påverkas av effektbrist och kapacitetsutmaningar i det regionala nätet. Elbehovet väntas öka i takt med elektrifieringen av transporter och ökade krav på uppvärmning och kyla i fastigheter. Fjärrvärmen är idag en tillförlitlig uppvärmningskälla, men är beroende av produktion utanför kommunens gränser. Den lokala beredskapen vid avbrott i elförsörjning eller bränsleleveranser är begränsad, vilket gör robusthet och redundans till viktiga framtidsfrågor likväl som ett kontinuerligt arbete med styrel.

Förnybar energi och lokal potential

Den lokala produktionen av förnybar energi i kommunen är i dagsläget liten. Det finns ett växande antal solcellsanläggningar, framför allt på villatak och enstaka offentliga byggnader. Kommunen har ännu inte några storskaliga anläggningar för solel, vindkraft eller biogas men kommer att utreda

möjligheter till fossilfri elproduktion under år 2026 varav översiktsplanen kommer kompletteras gällande detta.

Generellt sett så finns potentiellt lämpliga områden för solenergianläggningar främst i övergångszoner mellan bebyggelse och infrastruktur, samt på kommunala takytor. Möjligheterna för vindkraft är mer begränsade, både avseende vindförhållanden och närhet till bebyggelse och skyddade områden i kommunen.

Transportsektorn står för en betydande del av kommunens energianvändning. Antalet elbilar ökar, men tillgången till publik laddinfrastruktur är fortfarande begränsad. Kommunen har påbörjat arbete och pekat ut lämpliga platser på kommunal mark som är lämpliga för etablering av publik laddinfrastruktur i en rapport. Publik laddinfrastruktur kommer placeras på befintliga parkeringsplatser och inte ta ny mark i anspråk.

Regionnät

Salems kommun är en del av det regionala elnätet i Stockholms län, vilket innebär att kommunen får sin el via överföring från högre nivåer i elsystemet – från stamnätet till regionnätet, och därifrån vidare till lokalnätet. Det regionala nätet i området ägs och drivs av Vattenfall, och utgör en avgörande länk mellan elproduktionen (som till stor del sker utanför länet) och elanvändarna i kommunen.

En nyckelkomponent i Salems elförsörjning är transformatorstationen Kolbotten, som är belägen i kommunens västra del i närheten av motorvägen. Stationen är en av de större regionala transformatorstationerna i länet och förser både Salem och delar av angränsande kommuner med el. Vid Kolbotten transformeras elen från regionnätets högspänningsnivå (70-130 kV) till lägre spänningsnivåer som sedan distribueras via lokalnätet till hushåll, verksamheter och offentlig infrastruktur.

Kolbotten har idag en hög belastning, vilket innebär att marginalerna i elförsörjningen är begränsade under perioder med hög efterfrågan. Detta är en utmaning som delas med flera andra delar av Stockholmsregionen. Vattenfall har identifierat behov av förstärkningar och utökad kapacitet i regionnätet inom Södertörnsområdet, där Kolbotten utgör en central nod. Det pågår regional planering för att successivt bygga ut och modernisera stations- och ledningskapaciteten i regionnätet.

Stor del av regionnätet går i Bornsjöområdet, som också är riksintresse för friluftsliv, natura 2000-områden, vattenskyddsområde med mera. Detta skapar konflikter mellan olika intressen och markanvändningsperspektiv.

Behov och utveckling

Salems energisystem präglas av hög tillförlitlighet men också av ett starkt beroende av externa aktörer. Kommunen har ett behov av att skapa bättre överblick över lokal energianvändning och

produktionsmöjligheter för att på så vis ha en bättre helhetsbild av produktion och konsumtion av energi och el. Detta arbete bör samsynkas med grannkommuner och andra aktörer då eldistribution och förbrukning inte tar hänsyn till kommungränser. Energifrågan bör således behandlas som en regional samt mellankommunal fråga snarare än kommunal.

Salems kommun har även ett behov av att öka robustheten i energiförsörjningen, detta kan göras på flera olika sätt, dels genom utbyggnad av regionnät och lokalnät, dels mer lokal energiproduktion. Salems kommun är positiva till den kapacitetsförstärkning som pågår i regionnätet och ställer sig positiva till utvecklingen av transmissionsnätet trots att ny mark inom Bornsjökilen och inom riksintresseområdena behöver tas i anspråk. Kommunen bedömer dock inte påverkan på områdena som särskilt stora då nya uppgradera ledningar i stort följer redan befintliga ledningsgator som redan idag har negativ inverkan på bland annat riksintressen. Under år 2026 kommer Salems kommun utreda möjligheter till produktion av fossilfri el i kommunen. Mer lokal energiproduktion skulle kunna bidra till att öka robustheten i systemet och översiktsplanen kommer att utvecklas gällande denna fråga efter samrådet.

Vad gäller den fysiska planeringen ska ny bebyggelse placeras strategiskt för att bidra till ett mer hållbart energisystem. Kommunen planerar för ny tillkommande bebyggelse i anslutning till befintlig tätort vilket gör att det redan idag finns elförsörjning i områdena som föreslås. Kapaciteten kan dock behöva ses över och därmed är det viktigt med tidiga dialoger i detaljplaneprocessen med elnätsbolaget.

Strategier i korthet

- Främja lokal energiproduktion från fossilfria källor.
- Samordna energiplanering med bostadsbyggande och näringslivsutveckling både lokalt, mellankommunalt och regionalt.
- Prioritera energieffektivisering i kommunala verksamheter samt via energi- och klimatrådsgivningen för kommunens näringsliv och invånare.
- Utreda och möjliggöra markanvändning för ny energiproduktion i kommunen.
- Fortsatt och utvecklad regional samverkan med regionala aktörer, näringsliv och elnätsbolagen.

Masshantering

Bakgrund

Anläggningssektorn beräknas stå för uppskattningsvis 10-15% av Sveriges totala klimatpåverkan. Utsläppen är kopplade till hela värdekedjan (plats, material- och energiproduktion, byggprocess, arbetsmaskiner och materialtransporter). Redan idag uppskattas masstransporterna stå för cirka 28 procent av koldioxidutsläppen från tunga transporter i Stockholms län och det finns risk att dessa utsläpp kommer öka ytterligare.

Genom att använda jord- och bergmaterial mer cirkulärt och resurseffektivt kan samhället minska behovet av grus- och bergtäkter samt belastningen på deponier. En resurseffektiv hantering av byggmaterial bidrar inte bara till klimatvinster utan även till minskade transporter och lägre byggkostnader.

Behov och utveckling

Salems kommun ser behov av att massor i byggprojekt hanteras som en resurs och att den regionala masshanteringsstrategin omsätts i praktiken med flera mellanlagringsplatser i Stockholmsregionen samt en mer cirkulär hantering av massor inom entreprenad och bygg. Masshantering tar stora ytor i anspråk och Salems kommuns bedömning är att kommunen inte har några möjligheter/mycket begränsade möjligheter att etablera lagringsplatser för massor varken för mellanlagring eller slutlagring/deponi på grund av kommunens markförutsättningar där stor del av marken i kommunen är vattenskyddsområde, tätbebyggt område och/eller områden med höga naturvärden. I vissa lokala projekt bör det dock utredas om närliggande hårdgjorda ytor kan användas som tillfälliga mindre småskaliga lagringsplatser för massor under förutsättning att påverkan på närboende är låg och att platsens användningsområde tillfälligt kan nyttjas för annat ändamål än ordinarie.

Strategier i korthet

- Kommunen ska sträva efter att kunna nyttja uppkomna massor i respektive utbyggnadsprojekt eller i annat lokalt projekt i kommunen.
- Utredda massors tekniska och miljömässiga kvalitet för att underlätta att massorna används i andra projekt och inte deponeras.
- Samverka för att nå konkret genomförande av den regionala masshanteringsstrategin för Stockholms län.

Vatten och avlopp

Bakgrund

Tillgång till säkert dricksvatten och fungerande avloppshantering är avgörande för hälsa, miljö och samhällsutveckling. Kommunens vatten- och avloppsplanering (VA-planering) styrs av Plan- och bygglagen (PBL), Miljöbalken (MB) och Lagen om allmänna vattentjänster (LAV). Översiktsplanen utgår från Vattentjänstplanen, VA-översikten, Plan för enskilt VA samt Dagvattenstrategi och dagvattenpolicy.

Roller och ansvar i VA-systemet

- SVOA levererar dricksvatten från Norsborgs vattenverk, med Bornsjön som reservvattentäkt.

- SYVAB renar kommunens spillvatten i Himmerfjärdsverket.
- Salems kommun är VA-huvudman inom verksamhetsområdet och ansvarar för distribution och ledningsnät i kommunen.

Fortsatt nära samverkan mellan kommunen, SVOA, SYVAB och andra myndigheter är avgörande för att trygga framtida kapacitet genom att bland annat följa bebyggelseutvecklingen och planera utbyggnad utifrån det.

VA-försörjning idag

- Dricksvatten: Försörjningen är känslig för störningar och kräver beredskap för att trygga leveranser vid avbrott. Vattentornet i Salem rymmer ca 3 700 m³.
- Spillvatten: Avleds till SYVAB via två tunnelpåslag. Tillskottsvatten kan orsaka risk för bräddningar i vissa pumpstationer vid skyfall, särskilt i Rönninge.
- Dagvatten: Hanteras i ledningar, diken och dammar (bl.a. Herrängsparken, Soldalen och Mölle). Nya områden ska följa principen om lokalt omhändertagande (LOD).
- Enskilda avlopp: Ca 80–90 anläggningar finns, främst i västra Rönninge och norr om E4/E20. De omfattas av tillsyn enligt miljöbalken.
- Verksamhetsområde: Omkring 98 % av invånarna (ca 17 300 personer) är anslutna till kommunalt VA.

Behov och utveckling

Kapacitet och utmaningar framåt

Himmerfjärdsverket har kapacitet att ta emot en större belastning än i dag, vilket ger utrymme för fortsatt tillväxt. Samtidigt består kommunens ledningsnät – cirka 70 km vattenledningar, 65 km spillvattenledningar och 50 km dagvattenledningar – till stor del av sträckor som byggdes under 1960- och 70-talen. Den åldersstrukturen innebär ett växande behov av förnyelse och reinvesteringar för att säkra en långsiktigt hållbar drift.

Nyckelutmaningar

- Vattenförsörjning som är sårbar för störningar och kräver ökad robusthet.
- Tillskottsvatten och risk för bräddningar.
- Näringsbelastning på Uttran, Flaten och Dånviken.
- Skyfallsrisker och behov av mer motståndskraftig dagvattenhantering.
- Behov av förnyelse och reinvesteringar i vatten- och avloppssystemet.

VA i en växande kommun

När kommunen växer och bebyggelsen förtätas ökar kraven på VA-försörjningen. Sambandet mellan kostnader för nybyggnation och behovet av utbyggnad av VA-systemet hanteras mer i detalj i senare

skeden (planprogram/FÖP), men behöver beaktas redan i översiktsplaneringen för att skapa långsiktigt hållbara lösningar.

Utbyggnad och modernisering

Det allmänna VA-systemet behöver både underhållas och utvecklas i takt med att bebyggelsen förändras. Kommunen arbetar därför med att förnya ledningsnätet utifrån risk, ålder och driftstörningar samt att planera för utbyggnad i områden där behovet är störst. Även restaureringsplaner och större reinvesteringar vägs in, så att resurserna används där de gör störst nytta och bidrar till en långsiktigt hållbar VA-försörjning.

Skydd av viktiga vattenresurser

Bornsjön är en av regionens viktigaste reservvattentäkter och omfattas därför av strikta skyddsregler. För att säkerställa dricksvattenförsörjningen även i framtiden krävs ett fortsatt starkt skydd, vilket påverkar hur mark och vatten kan användas inom vattenskyddsområdet.

Enskilda avlopp och landsbygd

Enskilda avlopp kan bidra till utsläpp som försämrar vattenkvaliteten i sjöar och vattendrag. Genom tillsyn och krav på åtgärder kan bristfälliga anläggningar ersättas med långsiktigt hållbara lösningar. På sikt ska fler fastigheter successivt kunna anslutas till det allmänna VA-nätet. I glesbygd ska samlad bebyggelse prövas särskilt noggrant utifrån gällande enskilda avloppslösningar och långsiktig hållbarhet.

Klimatanpassning och extremväder

Kraftiga skyfall och höga flöden ställer allt större krav på VA-systemet. För att minska risken för översvämningar utvecklas lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD), dagvattendammar och andra grön-blå lösningar. Det finns också behov av ytterligare utredningar för att stärka klimatanpassningen och höja beredskapen i systemet. Dagvattenlösningar behöver samtidigt bidra till rekreation, biologisk mångfald och gestaltning i tätorten.

Robusthet i systemet

Kommunens vattenförsörjning är idag beroende av lösningar som gör systemet känsligt för störningar. För att stärka säkerheten krävs åtgärder som ökar redundans och beredskap. Även andra delar av VA-systemet behöver långsiktig planering och drift, i nära samverkan med regionala aktörer.

Strategier i korthet

- Säkerställa tillräckliga ytor för rening och fördröjning av dagvatten i detaljplaner, med prioritet för lokalt omhändertagande (LOD). Utgå från ett ekosystemperspektiv där dagvattenlösningar fyller flera funktioner – fördröjning, rening, rekreation och biologisk mångfald.
- Begränsa föroreningar vid källan och låt reningskrav för dagvatten utgå från recipienternas känslighet och miljö kvalitetsnormer.
- Minska risk för bräddningar och diffusa utsläpp genom uppströmsarbete, tätare nät och fortsatt tillsyn av enskilda avlopp.
- Pröva samlad bebyggelse i glesbygd noggrant utifrån enskilda avloppslösningar och långsiktig hållbarhet.
- Skydda Borsjön och andra viktiga vattenresurser genom tillämpning av skyddsregler samt genom att bevara, revidera eller inrätta vattenskyddsområden för att säkra dricksvattenförsörjningen.
- Fördjupa samverkan med SVOA, SYVAB, Bygg- och Miljöenheten samt Länsstyrelsen för att säkerställa att utbyggnadsplaner och kapacitet följer bebyggelseutvecklingen.
- Stärka robustheten i VA-systemet genom ökad beredskap och planerad redundans, samt genom att utreda och planera för förnyelse och reinvesteringar i ledningsnätet för dricksvatten och spillvatten.

Mellankommunala frågor

Nedan är en redogörelse för de mellankommunala frågor som berör Salems kommun. Gemensamt är att det krävs samordning och samverkan inom dessa områden för att planeringen ska bli långsiktigt hållbar. Exempelvis kommer kommunens planer på tillkommande bebyggelse öka belastningen på olika tekniska försörjningssystem samt transportinfrastruktur både inom kommunen och i regionen. Salems kommun ser behov av att stärka samverkan kopplad till beredskapsfrågor. Kommunen ser även att andra kommuner behöver ta ett mellankommunalt och/eller regionalt ansvar för vissa frågor. Salems kommun tar ett stort regionalt ansvar när det kommer till reservvatten i Stockholmsregionen men har utmaningar inom flera områden att bidra med markreserver för andra regionala behov.

Transportinfrastruktur

Transportinfrastrukturen i Salems kommun är en del av ett regionalt nätverk som binder samman södra Stockholmsregionen med omvärlden. För att säkerställa god tillgänglighet, trafiksäkerhet och en hållbar mobilitet krävs ett nära samarbete med angränsande kommuner, regionala aktörer och statliga myndigheter. Infrastrukturen spelar lokalt i kommunen en särskilt viktig roll för pendlingen till större arbetsmarknadsområden.

Pendeltågslinjen som passerar genom Salem, med station i Rönninge och närhet till Tumba station i Botkyrka, är viktig kollektivtrafik för kommunens invånare. Järnvägen förbinder Salem med bland annat Stockholm, Södertälje, Flemingsberg och andra regionala knutpunkter som erbjuder arbetsplatser, utbildning och service. God tillgänglighet till pendeltåg är avgörande för att bidra till ett mer hållbart transportsystem. Utvecklingen av järnvägens kapacitet, punktlighet och tillgänglighet kräver samordning med Region Stockholm (SL), Trafikverket, samt angränsande kommuner som Botkyrka och Södertälje.

Järnvägsövergången vid Vattravägen är en mellankommunal fråga som Salems kommun delar med Botkyrka kommun, Trafikverket och Region Stockholm. I nuläget finns en järnvägspassage med bommar. En långsiktig lösning är att ersätta befintlig plankorsning med en planskild passage till exempel i form av en tunnel eller bro. Både Salems kommun och Botkyrka kommun planerar för bostäder i nära anslutning till befintlig plankorsning och hur kopplingen mellan kommunerna påverkas behöver utredas.

Grön infrastruktur

Kommunen genomkorsas av Bornsjökilen, en av länets nio regionala gröna kilar som sträcker sig från centrala Stockholm ut mot de omgivande landsbygds- och skogsområdena. Bornsjökilen bidrar till biologisk mångfald och är viktig för klimatanpassning och tillgång till friluftsliv – både lokalt och regionalt.

Bornsjökilen omfattar flera naturreservat och skyddade områden inom Salems kommun, samt delar av det större riksintresset för naturvård och friluftsliv kring Bornsjön. Dessa områden är särskilt betydelsefulla för att bevara sammanhängande skogsområden, vattenmiljöer och ekologiska spridningsvägar. Det är av särskild vikt att stärka sambanden inom Bornsjökilen genom ekologiska spridningskorridorer, tillgängliga grönytor och ett sammanhängande nät av stigar, leder och rekreativmiljöer. Samverkan med kommunerna Stockholm, Huddinge, Botkyrka, Södertälje samt Nykvarn är avgörande för att stärka Bornsjökilens funktion över kommungränserna.

Inom kommunen finns även andra områden av riksintresse för naturvård, friluftsliv, kulturmiljövård, vilka tillsammans utgör en komplex väv av ekologiska samband och rekreativa värden. Grön infrastruktur är därmed inte enbart en fråga om bevarande, utan också en strategisk resurs för hållbar samhällsutveckling. Den behöver integreras med bebyggelseutveckling, infrastruktur, klimatanpassning och folkhälsa även på en mellankommunal och regional nivå.

I översiktsplaneringen säkerställer Salems kommun att grön infrastruktur ges en integrerad roll och att framtida markanvändning inte fragmenterar viktiga samband inom Bornsjökilen. Samtidigt bör utvecklingsmöjligheter för tätortsnära natur- och friluftsområden tas till vara för att främja rekreation och lokal identitet.

VA-infrastruktur

Salems kommun är en del av den regionala infrastrukturen för vattenförsörjning i Stockholms län. Det kommunala dricksvattnet i Salem levereras via Stockholm Vatten och Avfall (SVOA), där råvattnet tas från Mälaren och renas vid Norsborgs vattenverk. Mälaren är en av Sveriges största dricksvattentäkter och försörjer över två miljoner människor med dricksvatten. Detta ställer höga krav på långsiktig planering och samverkan mellan kommuner, myndigheter och huvudmän för att säkerställa vattenkvaliteten och systemets robusthet.

Inom Salems kommun ligger även Bornsjön. Bornsjön är klassad som vattenskyddsområde med särskilda föreskrifter och är en central reservvattentäkt för Stockholmsregionen. Skyddet av Bornsjön innebär att mark- och vattenanvändningen i dess tillrinningsområde måste hanteras varsamt och i nära dialog med berörda aktörer, särskilt SVOA samt angränsande kommuner Södertälje och Botkyrka. Det kräver även att potentiell påverkan från bebyggelseutveckling, trafik och verksamheter hanteras med restriktiva och förebyggande åtgärder i enlighet med skyddsföreskrifter.

Avloppshanteringen i Salem är kopplad till det mellankommunala avloppsnätet som leder avloppsvattnet till Himmerfjärdsverket i Grödinge. Verket drivs av det kommunala bolaget Syvab och tar emot avloppsvatten från flera kommuner i sydvästra Stockholmsregionen. Detta kräver nära samarbete mellan Salem och övriga delägarkommuner i frågor som rör kapacitet, ledningsnät, rening och framtida krav enligt miljöbalken.

Sammanfattningsvis är frågor om vattenförsörjning, skydd av dricksvattenresurser och avloppssystemets kapacitet centrala mellankommunala angelägenheter. Det är nödvändigt att säkerställa att Salems utveckling inte äventyrar vattenkvaliteten i Mälaren eller Bornsjön, samtidigt som kommunen bidrar till en effektiv och långsiktig hållbar VA-försörjning i regionen tillsammans med övriga kommuner.

Fjärrvärme

Fjärrvärme är en viktig del av energiförsörjningen i Salems kommun och har stor betydelse för både klimatpåverkan och försörjningstrygghet. Salem är en del av ett regionalt sammanbundet fjärrvärmesystem som drivs av Södertörns Fjärrvärme AB (SFAB), vilket innebär att kommunen delar infrastrukturen med Botkyrka och Huddinge.

Fjärrvärmen produceras av Söderenergi AB. Söderenergi producerar fjärrvärme och el vid anläggningar som Igelstaverket i Södertälje samt Fittjaverket i Botkyrka, med en bränslemix där 98 % utgörs av förnybara eller återvunna resurser som biobränslen och sorterat avfall.

Detta system skapar goda förutsättningar för ett klimatsmart, resurssnålt och leveranssäkert energisystem, men kräver också mellankommunal samverkan och långsiktig planering. Utbyggnaden av fjärrvärmenätet i Salem behöver ske i takt med bebyggelseutvecklingen. Det är också viktigt att beakta samordning med annan infrastruktur som VA och utbyggnad av fiber. Genom att främja anslutning till fjärrvärmenätet vid större bebyggelseprojekt kan Salem bidra till att minska

klimatpåverkan samtidigt som man stärker ett regionalt energisystem som bygger på förnybar och återvunnen energi.

Avfallshantering

Avfallshantering är en central samhällsfunktion som kräver ett effektivt samspel mellan kommuner och avfallsbolag för att säkerställa resurshushållning, miljöskydd och en god service till invånare och verksamheter. Salem är delägare i det kommunala bolaget SRV Återvinning AB, som ansvarar för insamling och behandling av hushållsavfall i fem kommuner: Salem, Botkyrka, Huddinge, Haninge och Nynäshamn.

SRV:s verksamhet är ett tydligt exempel på mellankommunal samverkan, där flera kommuner samordnar sin avfallshantering för att uppnå bland annat skalfördelar. Genom gemensamma investeringar i återvinningscentraler, logistiklösningar och behandlingsanläggningar kan systemet optimeras både miljömässigt och ekonomiskt. Den mellankommunala samverkan genom SRV innebär också ett gemensamt ansvar för att uppfylla de nationella målen för avfallsminimering, återvinning och resurseffektivitet, i linje med avfallsförordningen, den nationella avfallsplanen samt den gemensamma avfallsplanen för SRV:s kommuner. I planeringen är det därför viktigt att säkerställa markytor och logistikmöjligheter för framtida behov av omlastningsplatser, återvinningscentraler och/eller annan infrastruktur för cirkulära materialflöden. I Salems kommun är således återvinningscentralen i kommunen fortsatt utpekad för detta ändamål samt att kommunen har tidiga dialoger med SRV vid planering och eventuell om-/nybyggnation av områden i kommunen.

Samhällsplanering och bostadsförsörjning

Salems kommun har i sina riktlinjer för bostadsförsörjning tydliggjort en långsiktig ambition att tillgodose behovet av bostäder för olika målgrupper. Målet är att skapa ett varierat utbud av boendeformer, god tillgång till kollektivtrafik, samt trygga och inkluderande bostadsmiljöer.

Eftersom befolkningstillväxten och efterfrågan på bostäder i mångt och mycket är en regional fråga, kräver bostadsförsörjningen samverkan över kommungränserna. Salem är särskilt beroende av en integrerad planering med Botkyrka kommun, då kommunen Söderby i princip är sammanvuxen med Tumba. Denna nära koppling innebär att bostadsutbyggnaden i Salem och Botkyrka bör koordineras vad gäller lokalisering, infrastruktur och samhällsservice. Genom samverkan kan kommunerna säkerställa att ny bebyggelse bidrar till attraktiva, välfungerande och hållbara tätortsmiljöer. Samverkan är också viktig för att möta bostadsbehovet för grupper med särskilda behov och för att säkerställa att samhällsservicen utvecklas i takt med befolkningen.

Utöver samverkan med Botkyrka är det också av stor betydelse att Salem samverkar med Södertälje kommun i bostadsförsörjningsfrågor. Salem och Södertälje har gemensam kopplingar via väginfrastruktur och tåg och därmed delvis överlappande pendlingsmönster, samt gemensamma intressen kopplade till infrastruktur och näringsliv. Salems framtida bostadsförsörjning bör därmed

utvecklas i nära dialog med grannkommuner, med stöd av regionala aktörer som Länsstyrelsen och Region Stockholm.

Klimatanpassning

Klimatanpassning är i grunden en mellankommunal och regional angelägenhet.

Klimatförändringarnas effekter, såsom skyfall, värmeböljor, torka och översvämningar, stannar inte vid kommungränser. För att bygga ett resiliert samhälle krävs därmed samordnad planering och gemensamma insatser.

Det är viktigt att samordna skyfallshantering i avrinningsområden som sträcker sig över flera kommuner, för att undvika översvämningar nedströms samt skydda och utveckla grön infrastruktur för att öka resiliens mot extremväder ur ett regionalt perspektiv. Exempelvis skulle en utveckling av Bornsjökilen kunna dämpa effekter av extremväder och fungera som viktig ekologisk spridningsväg över kommungränserna.

Energiförsörjning el och fjärrvärme

Salems kommun har i sin energiplan för 2020–2030 prioriterat att minska användningen av fossila bränslen och hushålla med energi. Strategin inkluderar att främja fjärrvärme eller värmepump vid planläggning av nya bostadsområden, säkerställa eldistributionen och grön el samt uppmuntra medborgarna att agera energieffektivt genom att ta stöd av kommunens energi- och klimatrådgivning.

För att möta framtida elbehov behöver Salem samverka med regionala aktörer och grannkommuner för att säkerställa tillräcklig elnätscapacitet. Salems kommun kommer som en del i det arbetet utreda möjligheter för lokal elproduktion i kommunen. Detta inkluderar att utreda om det finns lämpliga områden för förnybar energiproduktion och att integrera energifrågor i översiktsplaneringen. År 2026 finns ett uppdrag att i kommunen utreda möjligheter för produktion av förnybar el.

Krisberedskap

Inom risk-, kris- och säkerhetsfrågor är regional samverkan viktig då dessa frågor inte enbart kan hanteras inom respektive kommun. Ett flertal frågor som är regionalt gemensamma beskrivs i rubrikerna ovan så som exempelvis hantering av klimatrelaterade risker, energiförsörjning samt dricksvattenförsörjning. Samverkan inom dessa frågor kan också ge ett mer effektivt markutnyttjande och kommunen tar gärna under samrådet emot förslag på områden där mer effektivt markutnyttjande kan nås inom dessa frågor för att tydligare forma strategier till granskningsversionen av översiktsplanen.

Riksintressen och andra allmänna intressen

Riksintressen

Riksintresseområden är områden som är utpekade för att de innehåller nationellt viktiga värden och kvaliteter. Områden kan vara utpekade både för bevarande och utveckling. I översiktsplanen ska riksintressena redovisas så att det blir tydligt hur de förhåller sig till varandra och andra allmänna intressen. Hanteringen av riksintressen regleras i miljöbalken, särskilt i kapitel 3 och 4.

Riksintresse friluftsliv och rörligt friluftsliv

Bornsjön

Området är ett av de mest betydelsefulla större oexploaterade naturområdena i den sydvästra delen av länet och har en central roll för det aktiva friluftslivet. Dess närhet till tätorter gör att många människor regelbundet nyttjar området för rekreation. Området ingår dessutom i Stockholms regionala gröstruktur och är en del av Bornsjökilen.

Området ska bevaras som ett friluftsområde där skogsbruket bedrivs med stor hänsyn till både friluftslivet och de höga naturvärdena. För att dessa värden ska bestå är det nödvändigt att jordbruksmarken fortsatt brukas. Det är viktigt att de funktionella sambanden mellan riksintresseområdet och de närliggande friluftsområdena upprätthålls och utvecklas. Värdena för friluftslivet kan skadas av ny bebyggelse, anläggningar som inte stödjer friluftsaktiviteter, bullerstörande verksamheter, större vägbyggen samt omfattande skogsavverkning. Samtidigt finns goda möjligheter att med enkla anordningar förbättra allmänhetens möjligheter till vistelse, vilket man bör verka för.

Mälaren med öar och strandområden i Stockholms län - Rörligt friluftsliv

Mälaren med öar och strandområden består i sin helhet av riksintresset för rörligt friluftsliv och berör de delar av Salems kommun norr om motorvägen. Riksintresset regleras enligt 4 kap. 2 § miljöbalken. Inom dessa områden ska turismens och friluftslivets intressen särskilt beaktas vid exploatering eller andra ingrepp i miljön. Riktlinjer som gäller för riksintresse friluftsliv - Bornsjön kan även appliceras här, det vill säga att skogsbruk ska bedrivas med stor hänsyn till friluftslivet och höga naturvärden. Jordbruksmark bör fortsatt brukas och sambanden med närliggande friluftslivsområden bibehålls och stärks.

Riksintresse naturvård

Bornsjön

Bornsjön. Foto Salems kommun

Bornsjön, med sin goda vattenkvalitet, spelar en avgörande roll för Stockholms vattenförsörjning som reservvattentäkt. Dessutom utgör sjön en viktig fågelsjö där arter som fiskgjuse och storlom trivs. Omgivningarna är rika på geologiska, botaniska och kulturhistoriska inslag, och hela tillrinningsområdet speglar den typiska Sörmlandsnaturen. Eftersom området har skyddats mot exploatering framstår det som unikt, särskilt med tanke på dess närhet till storstadsområden.

Områdets många naturvärden ska bevaras. Bebyggelse och andra anläggningar inom tillrinningsområdet riskerar att försämma vattenkvaliteten och sjöns funktion som reservvattentäkt och ska därmed undvikas. Flera delområden, till exempel den yttre delen av Männö, öarna i sjön, Bornökalv och Buraknösen, har undantagits från skogsbruk. Andra verksamheter såsom täkt, byggnation av vägar, anläggningar, användning av kemiska bekämpningsmedel samt förorenande utsläpp och näringsämnen kan också påverka områdets naturvärden negativt och bör också undvikas.

Korpberget

Området domineras av ädellövskog som präglar landskapet. Söderläget för Korpberget, den kalkrika jorden samt den obrutna markanvändningen är faktorer som gynnar den unika floran. Området är väl dokumenterat och utgör en viktig plats för skolutflykter, botaniska studiebesök samt som ett populärt besöksmål för det rörliga friluftslivet. Området ligger i Salems kommun men även i Södertälje kommun.

Områdets ädellövskogskaraktär ska bevaras för att trygga skyddet av de botaniska värdena. Slutavverkning av skogen är inte tillåten och röjningsarbeten får endast genomföras i naturvårdande syfte. Naturvärdena riskerar att skadas vid exempelvis omfattande skogsavverkning, etablering av bebyggelse eller anläggningar som inte tar hänsyn till områdets ekologiska helhet.

Riksintresse kulturmiljövård

Bornsjön

Landskapet längs Mälarens södra strand och kring sjöarna Bornsjön och Aspen präglas av historiska herrgårdsmiljöer och ett rikt kulturarv. Området har omfattande lämningar från brons- och järnåldern, samt spår av tidiga kommunikationsleder både till lands och på vatten. Här finns även tydliga avtryck från medeltidens sockenindelning tillsammans med stora herrgårdsanläggningar. Området omfattar odlingslandskap, fornlämningsmiljöer, kommunikationsleder, kyrkomiljöer och sockencentrum.

För att bevara områdets kulturhistoriska värden ska landskapets öppenhet bibehållas, vilket framhäver bebyggelsens karaktär och stärker dess historiska betydelse.

Riksintresse totalförsvaret

Vällinge skjutfält

Området omfattar cirka 700 hektar och är ett riksintresse, där den militära verksamheten medför omgivningspåverkan, bland annat genom buller och vissa risker.

För att bedöma påverkan på riksintresset har särskilda påverkansområden identifierats. Följande faktorer anses särskilt viktiga:

- Bebyggelse: Ny eller förändrad störningskänslig bebyggelse, exempelvis bostäder, bör undvikas inom buller- och riskzonen, men provning kan ske i enskilda fall.
- Friluftsliv: Planer som främjar rekreation inom påverkansområdet kan påverka verksamheten och bör hanteras med försiktighet.

- Infrastruktur: Förändringar som påverkar transportmöjligheter för fordon, materiel eller personal till och från skjutfältet bör beaktas.
- Begränsningar: Områdesskydd eller restriktioner som begränsar användningen av skjutfältet kan påverka verksamheten och kräver särskild prövning.

Ovan identifierade faktorer ska beaktas i fortsatt planering och tas hänsyn till framförallt i relation till utveckling av friluftslivet vilket är mest aktuellt som utveckling i anslutning till området Vällinge skjutfält. Kommunen ska i tidigt skede samråda med Försvarsmakten om friluftsliv eller andra aspekter planeras i närheten av området.

Påverkansområde för väderradar

Salems kommun ligger inom påverkansområdet för en väderradar som är av riksintresse för totalförsvarets militära del. Detta innebär att vissa typer av byggnationer och anläggningar kan påverka radarns funktion och därför kräver särskild hänsyn i planerings- och byggprocesser.

Således ska alla ärenden som rör höga objekt, såsom master, torn, vindkraftverk eller byggnader högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse, remitteras till Försvarsmakten för bedömning.

Riksintresse kommunikationer

Riksintresse för kommunikationer omfattar områden som Trafikverket har identifierat som viktiga för väg, järnväg, luftfart samt sjöfart och hamnar. Det gäller både befintliga och planerade anläggningar, inklusive anslutande vägar och järnvägar som är avgörande för transportinfrastrukturen. Nedan är en redovisning av de riksintressen som finns i Salems kommun samt ställningstaganden

Järnväg

I Salems kommun är hela det statliga järnvägsnätet med Rönninge station och spårområden av riksintresse. Järnvägen definieras av Trafikverket som en viktig omledningsbana för järnvägsnätet.

Vägnät

På- och avfarter vid motorvägen. Foto Lars bredenberg

I kommunen är E4/E20 av riksintresse. Vägarna E4 och E20 är av särskild internationell betydelse. De sträcker sig genom hela Sverige och är en del av det funktionellt prioriterade vägnätet för godstransporter samt långväga personresor. Vägen är även rekommenderad färdväg för farligt gods.

Sjöfart

Salems kommun berörs av två riksintressen för sjöfart:

Riddarfjärden- Stora Björkfjärden samt Södertälje Igelsta - Västerås. Riksintressena är utpekade som allmänna farleder och är en del av TEN-T transportnätverket som syftar till att förbättra infrastrukturen för transporter inom EU.

Luftfart

Salems kommun omfattas av MSA-yltor för både Bromma och Arlanda flygplats. Dessa ytor markerar områden där hinder och höga objekt kan påverka flygprocedurerna till och från flygplatserna.

Flygplatserna och Luftfartsverket (LFV) ansvarar för den civila luftfarten och dess tekniska system. Vid planering av nya byggnader eller objekt som överstiger 20 meter över den omgivande marken eller vattenytan ska ärendet remitteras till LFV för analys och ställningstagande.

Ställningstaganden för riksintressen kommunikationer

Skyddsavstånd/serviceavstånd till riksintressena ska beaktas i planeringen. För vägnätet ser Salems kommun behov av utveckling av på- och avfarter till E4/E20 för att öka trafiksäkerheten och minska risk för köbildning på motorvägen. För järnvägen ser kommunen behov av ökad säkerhet samt tillgänglighet och förordar en ny perronglösning i Rönninge station. Vad gäller sjöfart har kommunen inte några planer på exploateringar i anslutning till farlederna men beaktar riksintresset genom att remittera eventuella ärenden i tidigt skede för att säkerställa att riksintresset inte påverkas negativt av eventuell planering i kommunen.

Riksintresse eldistribution

Kraftledning Foto: Mostphotos

I kommunen finns delar av det nationella stamnätet för el, vilket utgör ett riksintresse enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Stamnätet är en förutsättning för en säker och effektiv elförsörjning i hela landet och har en särskild betydelse i den växande Stockholmsregionen. Alla ärenden där 3 och 4 kap. miljöbalken ska tillämpas – exempelvis detaljplaner, tillstånd enligt miljöbalken och beslut om

skyddade områden – som rör åtgärder inom påverkansområdena, ska remitteras till Svenska kraftnät för en bedömning utifrån de lokala förutsättningarna.

I Salem passerar en högspänningsledning genom kommunen. Ledningen är viktig för överföringen av el mellan norra och södra Sverige samt till och från Stockholmsområdet.

Kommunen ska i den fysiska planeringen ta hänsyn till stamnätets funktion och långsiktiga behov. Det innebär att motstående markanvändning bör undvikas i och intill ledningsstråket, och att tillräckliga markreserver säkerställs för framtida behov av utbyggnad eller förstärkning.

Vid planering av ny bebyggelse, infrastruktur eller annan markanvändning nära stamnätsledningen kommer kommunen att samråda med Svenska kraftnät. Hänsyn tas även till säkerhetsavstånd, elektromagnetiska fält samt landskaps- och naturvärden i området kring ledningen. Salems kommun tar också höjd för utbyggnaden av regionnätet som pågår just nu och är positiva till att nya ledningar i så hög utsträckning som möjligt följer redan befintliga ledningsgator.

Övriga områdesskydd

Naturresevat

Syftet med ett naturresevat är att bevara biologisk mångfald, värdefulla naturmiljöer, friluftsliv eller geologiska formationer. Skyddet regleras i miljöbalken och beslutas av Länsstyrelsen eller kommunen.

Varje naturresevat har specifika regler anpassade efter områdets skyddsbehov. I Salems kommun är det särskilt viktigt att visa hänsyn till sällsynta och rödlistade arter samt bevara de kulturhistoriska värdena samt skapa förutsättningar för friluftsliv utan att dessa värden påverkas negativt. Här listas kommunens naturresevat.

Korpberget

Området ligger söder om Högantorp och norr om Viksberg i Södertälje kommun. Korpberget, når 85 meter över havet, har en brant sydlig sluttning och erbjuder en spektakulär utsikt över Södra Björkfjärden i Mälaren. Resevatet fungerar som livsmiljö för flera rödlistade och sällsynta arter, och resevatets främsta syfte är att bevara den värdefulla naturen med dess rika växt- och djurliv. Särskild vikt läggs vid att skydda områdets unika och artrika flora.

Samtidigt ska områdets betydelse för friluftslivet tillvaratas, men på ett sätt som inte påverkar naturvärdena negativt. Resevatet förvaltas av Länsstyrelsen och är även utpekad som ett Natura 2000-område enligt art- och habitatdirektivet.

Bornsjön

Bornsjön är Stockholms läns största reservat och det finns en omväxlande natur med alltifrån stora åkrar och beteshagar, till skogar och sjöar. Den totala storleken är drygt 4600 hektar. Syftet med naturreservatet är att säkerställa tillgång till större grönområden i regionen samt att bevara områdets unika ekosystem, säkra dricksvattenförsörjningen och samtidigt ge besökare möjlighet att uppleva och uppskatta naturen.

Naturreservatet kring Bornsjön förvaltas av Länsstyrelsen i Stockholms län och Stockholm vatten AB. Då Bornsjön är en reservvattentäkt råder särskilda restriktioner i vissa delar av området, inklusive förbud mot bad och fiske i sjön. Däremot finns goda möjligheter för vandring, fågelskådning och andra naturupplevelser i de omgivande skogarna och ängsmarkerna. Dessa möjligheter för friluftsliv bör utvecklas i linje både med naturreservatets och riksintressets intentioner.

Garnudden

Utegym i Garnudden Foto: Salems kommun

Garnudden är ett kommunalt naturreservat beläget i den sydöstra delen av kommunen. Landskapet är karakteristiskt för Södertörns sprickdalsterräng, där karga hållmarker med tallskog varvas med dalgångar där gran- och lövskog dominerar. Sjön Uttran, omges av varierande strandmiljöer med vass, klippor och strandskogar. Reservatet syftar till att bevara den biologiska mångfalden och främja friluftslivet. Området erbjuder flera stigar och motionsspår samt en badplats, vilket gör det till en attraktiv plats för rekreation och naturupplevelser.

Kulturresevat

Kulturresevat är en skyddsform i Sverige som används för att bevara värdefulla kulturmiljöer. Syftet med ett kulturresevat är att vårda och visa hur människor har levt och brukat landskapet genom historien. Skyddet regleras i miljöbalken och beslutas av Länsstyrelsen eller kommunen.

Nedre Söderby

Nedre Söderby är ett kommunalt kulturresevat med närhet till tätorten. Här finns ett historiskt odlingslandskap med betes- och åkermarker som har formats av människors brukande i århundraden. Området är även rikt på fornlämningar, såsom järnåldersgravfält, hällristningar och stensättningar.

I dag används Nedre Söderby gård som utställningslokal för Botkyrka-Salem hemslöjdsförening, vilket ger besökare en möjlighet att ta del av både historia och hantverk i en kulturhistorisk miljö.

Natura-2000

Natura 2000-områden är ett nätverk av skyddade naturområden inom EU som har inrättats för att bevara biologisk mångfald. Syftet är att skydda hotade arter och livsmiljöer som är särskilt värdefulla ur ett europeiskt perspektiv. Nätverket bygger på två EU-direktiv: fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet.

Korpberget - art och habitatdirektivet

Områdets främsta bevarandevärde och huvudsakliga skäl för skydd är livsmiljön i branter, vilket utgör den största delen av Natura 2000-området. För att bevara denna värdefulla miljö ska arealen av ädellövskog i branter upprätthållas.

Trädskiktet ska domineras av ädellövträd, och det ska finnas en kontinuerlig förekomst av sekundära ädellövträd såsom lind, lönn och alm i olika åldrar, inklusive äldre träd. Gamla, grova träd – särskilt ekar – ska vara rikligt förekommande. Igenväxning av barrträd bör ej förekomma.

Bornsjön - fågeldirektivet samt art och habitatdirektivet

Bornsjön är utpekad både utifrån fågeldirektivet samt art- och habitatdirektivet. Områdets mest värdefulla livsmiljö utgörs av naturligt näringsrika sjöar, tillsammans med fågelarterna storlom och fiskgjuse. Sjön är en av länets viktigaste för dessa arter och har stor betydelse ur naturvårdsperspektiv tack vare den artrika vattenvegetationen, stort siktdjup och opåverkade fiskbestånd.

Vattenvegetationen ska domineras av näringskrävande arter, där långskottsväxter förekommer i riklig mängd. Strandzonen ska vara varierad och innehålla inslag av örter.

Bergaholms Ekhage art- och habitatdirektivet

Det främsta naturvärdet i Bergaholms ekhage är den trädklädda betesmarken, som utgör den enda livsmiljön i området. Inom en radie av fyra kilometer från Bergaholm, inom Bornsjöns naturreservat, finns ett rikt utbud av ekmiljöer, vilket skapar goda förutsättningar för arter knutna till denna miljö att sprida sig.

De gamla ekarna erbjuder viktiga livsmiljöer för sällsynta arter, särskilt insekter, lavar och svampar. Flera rödlistade arter har påträffats i området. Målsättningen är att bevara arealen av trädklädd betesmark och säkerställa att området behåller sin karaktär som en öppen och varierad ekhage, där ekar i olika åldrar finns representerade.

Vattenskyddsområde

Bornsjön är reservvattentäkt för Stockholms län och är därför klassad som ett vattenskyddsområde. Syftet är att säkerställa sjöns långsiktiga funktion som vattentäkt. För att skydda vattenmiljön bedrivs skogs- och jordbruk med stor försiktighet. Regelbundna provtagningar genomförs både i sjön och i dess tillflöden för att övervaka vattenkvaliteten.

Området är indelat i två skyddszoner: den primära omfattar själva sjön, medan den sekundära i huvudsak följer sjöns avrinningsområde. Enligt vattenskyddsföreskrifterna är det förbjudet att vistas på sjön, och inom den sekundära zonen är det bland annat inte tillåtet att etablera industriell verksamhet eller uppföra ny bostadsbebyggelse. Kommunen omfattas även av östra Mälaren och södra Mälarens vattenskyddsområde. Vid samhällsplanering i anslutning till vattenskyddsområdena är det viktigt att ta hänsyn till vattenskyddsföreskrifterna och analysera om markanvändningen kan ha negativ påverkan på vattenskyddsområdena och dess syften.

Skogligt biotopsskyddsområde - Hallinge

I Salems kommun finns ett skogligt biotopsskyddsområde. Enligt 7 kap. 11 § miljöbalken och områdesskyddsförordningen kan Skogsstyrelsen skydda särskilt värdefulla skogsområden som biotopsskyddsområden. Inom dessa får inga åtgärder utföras som kan skada naturmiljön, exempelvis avverkning, dikning eller markberedning. Området bedöms ha höga naturvärden och kan även fungera som en genresurs för gran.

Kulturhistoriskt värdefulla miljöer i Salem

Kulturmiljön speglar kommunens historiska utveckling, platsens identitet och människors livsmönster över tid. Den är en resurs för både hållbar samhällsutveckling och attraktiv livsmiljö. Det finns flera miljöer och områden i Salem som har höga kulturmiljövärden men som inte är utpekade som exempelvis riksintressen. Dessa miljöer speglar kommunens historiska utveckling, landskapsbild, bebyggelsestruktur och jordbrukets roll genom tiderna. I den fortsatta detaljplaneringen och

bygglovshanteringen ska särskild hänsyn tas till karaktär, skala och bebyggelsens historiska sammanhang utifrån dessa värden.

Det finns även ett byggnadsminne i kommunen som redovisas under separat rubrik nedan. Kommunen kommer utveckla del om kulturmiljöer till granskningsversionen av översiktsplanen.

Salemsdalen

Omfattar sockencentrumet kring Salems kyrka, Salems gård och äldre jordbrukslandskap. Området har en mycket lång kontinuitet av bosättning och markanvändning. Här finns spår från förhistorisk tid, medeltid och vidare in i det moderna jordbrukssamhället.

Rönninge stationssamhälle

Ett välbevarat villasamhälle från sekelskiftet 1900 som växte fram i samband med järnvägens tillkomst. Karaktäristiskt för området är den blandade småskaliga trädgårdsstaden med tydlig koppling till tågresande och sommarboende under sekelskiftet/tidigt 1900-tal.

Bergaholmsområdet

Tidigare herrgårdslandskap och gårdsanläggningar som visar en agrar struktur från 1700- och 1800-talet. Miljön innehåller flera byggnader och landskapselement med höga kulturhistoriska värden. Byggnadsminne Lundby parstuga

Lundby parstuga. Foto Salems kommun

Lundby parstuga är ett välbevarat exempel på en traditionell svensk parstuga från 1700-talet. Byggnaden är uppförd i timmer med röd fasad och torvtak. Stugan har en klassisk parstugeplan med två rum på varsin sida om en genomgående farstu. Lundby parstuga har stort kulturhistoriskt värde, då den visar hur människor levde och bodde på landsbygden förr. Byggnaden används idag för visningar och kulturhistorisk verksamhet. Värdena ska bevaras genom att i anslutning till parstugan bedriva jordbruk för att stärka bilden och förståelsen för byggnadens funktion.

Strategier i korthet

- Kommunen ska utveckla förutsättningar för rörligt friluftsliv i kommunens centralort samt norr om motorvägen i samverkan/samråd med SVOA, Länsstyrelsen och Försvarmakten.
- För att värna riksintresset för naturvård pekar kommunen ut viktiga gröna samband i översiktsplanen. Dessa ska värnas, beaktas och utvecklas i fortsatt planering.
- Riksintresse kommunikationer värnas genom att ta hänsyn till samtliga transportslag i den fortsatta fysiska planeringen samt ta hänsyn till att kommunen är en MSA-yta för Bromma och Arlanda flygplats.
- Utveckla Rönninge station till en mer trafiksäker och tillgänglig station med rakare perrong och sekundär entré.
- Värna kommunens kulturmiljö och ta hänsyn till kulturvärden i detaljplanering och bygglov.